

Doop, doopgedachtenis en doopvernieuwing

**Generale Synode
September 2008
KTO 08.02**

DOOP, DOOPGEDACHTENIS EN DOOPVERNIEUWING

Hoofdstuk 1: aanleiding en voorgeschiedenis van deze notitie

a. De notitie 'Verbond vernieuwen, doop bevestigen'

In december 2000 heeft Het Evangelisch Werkverband een brief gericht aan de Werkgroep Eredienst over een notitie getiteld "Verbond vernieuwen, doop bevestigen" (**zie bijlage 1**). In die brief vraagt het EW aan de Werkgroep Eredienst om advies inzake de "herbevestiging van de doop".

De Werkgroep Eredienst heeft deze vragen vervolgens aan de orde gesteld in een vergadering van de redactie Dienstboek. Daar werd besloten om deze kwestie in breder verband aan de orde te stellen. Door omstandigheden heeft het tot december 2005 geduurd alvorens de Werkgroep Eredienst de vragen van het EW opnieuw heeft besproken. Deze bespreking leidde tot een advies aan het moderamen.

b. Gesprek moderamen en EW

Het advies van de Werkgroep Eredienst is besproken in de moderamenvergadering van 10 januari 2006. Op 22 maart 2006 vond vervolgens een gesprek plaats tussen het moderamen en een vertegenwoordiging van het bestuur van het EW. Dit gesprek was aanleiding voor nadere bezinning binnen de Werkgroep Eredienst. Dit heeft geleid tot een advies van de Werkgroep Eredienst aan het moderamen met betrekking tot een ontwerp van een "orde voor de doopbevestiging met waterhandeling". Op 3 juli 2007 is dit advies door het moderamen met het EW besproken.

c. Commissie "doopbevestiging"

Het moderamen heeft na genoemde bespreking besloten een "commissie doopbevestiging" in te stellen. Deze commissie bestond uit de hoogleraren prof. dr. M. Barnard, prof. dr. C. van der Kooi (voorzitter) en prof. dr. H.W. de Knijff. De opdracht die het moderamen aan de commissie verstrekte luidde als volgt:

1. Aan de commissie wordt gevraagd de theologische consequenties van de doopbevestiging in de vorm als door EW is voorgesteld resp. door de Werkgroep Eredienst is geadviseerd in kaart te brengen.
2. Aan de commissie wordt gevraagd of zij gezien het pastorale belang van de vraag vanuit de gemeenten om bevestiging van de doop, met voorstellen kan komen inzake de bevestiging van doop.

Eind oktober 2007 kwam de commissie met haar advies (**zie bijlage 2**).

d. Advies Werkgroep Eredienst

In mei 2008 vergadert de Werkgroep Eredienst opnieuw en stelt, met inachtneming van de bevindingen van de commissie, de notitie 'door water en Geest, doopgedachtenis, - bevestiging' op. Haar conclusie luidt:

- 1) dat er een intensief gesprek in de breedte van de Kerk moet komen over de aanbeveling dat de zuigelingen- of kinderdoop bediend zal worden door onderdompeling, c.q. begieting;
 - a) dat bij de doop het Apostolicum zijn wezenlijke plaats heeft;
 - b) dat hierbij de dopeling een doopkleed draagt of aankrijgt na naakt gedoopt te zijn;
- 2) dat de Werkgroep Eredienst haar liturgische kennis graag zal inbrengen in dit gesprek;
- 3) dat doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis of –bevestiging aanvaardbaar is onder de volgende voorwaarden:
 - a) de doopbevestiging wordt duidelijk van de doop onderscheiden in afzonderlijke op elkaar volgende handelingen.
 - b) de waterhandeling wordt voltrokken door de doopgedenker zelf;
 - c) in een gemeente wordt bij een doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis nooit meer water gebruikt dan bij de doop in die gemeente;
 - d) waar in een gemeente wordt gedoopt door besprenkeling, bekruipt de doopgedenker zich met water uit de doopvont;
 - e) waar in een gemeente gedoopt wordt door begieting, kan de gedenker water over zijn gezicht scheppen;
 - f) waar in een gemeente de mogelijkheid van doopbevestiging door onderdompeling geboden wordt, kan de gedenker zichzelf onderdompelen. Diaken en voorganger blijven hierbij buiten het bassin. Alleen de gedenker daalt hierin af en dompelt zich onder. (**zie bijlage 3**).

Zij voegt bij deze conclusie o.a. een tweetal orden van dienst voor doopbevestiging en gedachtenis als 'handreiking ten behoeve van de beeldvorming' (zie **bijlage 3**)

e. Besluit moderamen

Intussen kwam het moderamen tot de conclusie, dat het zinvol en nodig is, de door het Evangelisch Werkverband aangedragen thematiek voor te leggen aan de synode. Hiertoe zou een notitie moeten worden opgesteld, die de thematiek in een breder kader plaatst van doop, doopgedachtenis en doopvernieuwing. De voorliggende notitie is daarvan de uitvoering. In deze notitie is dankbaar gebruik gemaakt van de bevindingen van het advies van de Werkgroep Eredienst en de commissie 'doopbevestiging'. Door middel van deze notitie kan in de synode het gesprek gevoerd worden. De uitkomst van dit gesprek is richtinggevend voor verdere stappen. In de voorliggende notitie worden eerst enkele overwegingen rond de doop naar voren gebracht. Vervolgens wordt bezien hoe een en ander tot beleid rond doop en doopvernieuwing kan leiden. De notitie wordt afgesloten met enkele gespreksvragen, die als handvatten voor het gesprek op de synodevergadering zijn bedoeld.

Hoofdstuk 2: overwegingen rond doop, doopgedachtenis en doopvernieuwing

a. De doop

De vraag naar een vorm van doopbevestiging die vanuit het Evangelisch Werkverband is opgeworpen, is een vraag waardoor de doop en de dooppraktijk nadrukkelijk op de agenda van de kerk wordt gezet. Daarom is het een vraag, die brede aandacht verdient in de Protestantse Kerk. De doop is hét zichtbare teken, dat het begin markeert van een leven met Christus. Vanaf de oorsprong van de kerk zijn mensen opgenomen in de gemeente door gedoopt te worden. Ongedoopt christenzijn is een contradictie. De doop is een kostbare gave van God, die in dankbaarheid mag worden ontvangen, maar die ook zorgvuldig moet worden bewaard en behoed.

De *doopgedachtenis* of *vernieuwing* is geen doop. Het is een manier om de doop in haar diepe betekenis te beamen, te bevestigen en te beleven. De doop zelf is geen 'gedachtenis', maar een sacrament, en daarmee een *heilsgesbeuren*. Het sacrament van de doop is niet zomaar een teken of een plaatje bij het evangelie. Het is een werkzaam teken, God handelt zelf door middel van de doop. Er kan op verschillende manieren over de doop gesproken worden, maar steeds is het een sterk teken bij een sterk verhaal:

- Het is 'het bad van de wedergeboorte' (Titus 3:5) waardoor we gered worden.
- De doop is een doop in de dood van Christus: 'we zijn door de doop met Christus begraven om (...) een nieuw leven te leiden' (Rom. 6:4)
- Volgens het klassieke doopformulier is de doop 'een instelling van God om aan ons en ons nageslacht zijn verbond te verzegelen'. (Dienstboek II, 113). Daarmee wordt teruggegrepen op het verbond tussen God en Abraham.
- In de doopliturgie wordt gebeden: 'maak voor N (en N) het water van de doop tot het water van heil, dat ons allen zuivert van schuld door de kracht van uw Geest'. (Dienstboek, *een proeve* I, 80,86, 99, 106)_
- de doop is het concrete teken van inlijving in het lichaam van Christus, waardoor wij opgenomen worden in de nieuwe gemeenschap van broeders en zusters van Christus.

In de protestantse traditie is altijd met klem benadrukt dat de doop geen handeling is die *ex opere operato* werkt: een handeling die 'automatisch' werkt, als de juiste woorden maar klinken en de juiste handelingen maar verricht worden. Het is niet een of ander magisch ritueel. Reformatoren als Luther en Calvijn werden niet moe te benadrukken dat de doop gegeven is als onderdeel van het *evangelie*. Het evangelie van Gods genade verkondigt, wat het teken uitbeeldt, bekrachtigt en bevestigt. Zonder evangeliewoord geen doop. De doop hoort bij het evangelie. Daarom is het niet een kwestie van dopen, en daarmee is de kous af. De doop vraagt om geloof, net zo goed als het evangelie. De doop werkt door, via het geloof. De doop is ook bedoeld om geloof wakker te roepen en te versterken. De doop is dus wel belangrijk, maar het gaat niet om de handeling van de doop. Het gaat om de Heer van de doop en om het geloof in Hem.

Aan de andere kant is de doop wel nodig. Geloof haal je niet uit je eigen tenen. Geloof richt zich op God, en God komt tot ons en doet wat met ons door het uiterlijke teken van de doop. Zonder dit

concrete teken van God wordt het geloof al snel een menselijke prestatie. Zonder doop dreigt God vaag te worden. Geloof heeft daarom het teken nodig. Juist daarin spreekt ondubbelzinnig de trouw van God. Zonder het concrete teken van de doop (en van het avondmaal) zou het geloof op de golven van de eigen gemoedsaandoeningen dobberen. 'Het Woord is vlees geworden' (Joh. 1:14), en is afgedaald in onze menselijke werkelijkheid. Juist het sacrament geeft daar uitdrukking aan en is daar zelf ook onderdeel van.

De doop is een eenmalige handeling. Het is niet de bedoeling dat mensen steeds weer opnieuw gedoopt worden. De betekenis en uitwerking van de doop gaat echter een leven lang mee. Een gedoopt mens mag steeds weer terugvallen op de doop. Er is zelfs een heel leven voor nodig, om de inspiratie en de kracht die in de doop ligt opgesloten, te verstaan. Wie uitglijdt, hoeft niet opnieuw gedoopt te worden want iedereen met enige zelfkennis zou dan wel beseffen dat hij of zij heel vaak opnieuw gedoopt zou moeten worden. De mens die is gevallen in zonde hoeft niet opnieuw gedoopt te worden, maar moet wel terugkeren tot de genade van Christus, waar de doop het teken van is. In momenten van aanvechting en twijfel is het een troost te weten dat Gods trouw en liefde, die 'aan den lijve' bevestigd is, waar blijft. Aan je geloof kun je vaak genoeg twijfelen, aan je doop niet.

b. De kinderdoop

Het is hier niet de plaats om de legitimiteit van de kinderdoop aan te tonen. Toch is een enkel woord over de aard van de kinderdoop op zijn plaats.

Het is niet ten onrechte dat kinderdoop wordt gezien als afgeleide van volwassenendoop. Afgeleid wil niet zeggen van mindere betekenis. De kinderdoop wordt verricht in het geloof dat ook deze handeling een echte heilshandeling is. In de kinderdoop is er nog niet sprake van een bewuste geloofshandeling van de dopeling. Die wordt over het algemeen naar de doopvont gebracht of gedragen. Toch hoeft iemand, die als zuigeling of kind gedoopt is, niet op deze doop terug te kijken als een halve doop. Ook de kinderdoop is verbonden met het Woord en ontvangen in het geloof en daarom een heilstecken van God.

Het geloof van het kind is op het moment van de doop niet 'actief'. Het kind is niet *bewust* gelovig, maar daarmee evenmin bewust ongelovig. Het mag later wel vernemen dat Christus ook voor hem of haar heeft gekozen. Dat is de aanvangssituatie. Doop is daarom een 'relevant gegeven'. De doophandeling, ook waar het gaat om de kinderdoop, is een complete handeling. De kinderdoop is geen 'kinderwerk'. De doopgenade is geen halve genade. Er zit dus óók de notie in, die in het zogenaamde zondvloedgebed wordt gebeden: 'gestorven met Christus en met Hem opgewekt'. Voor iedereen die opgroeit zal gelden: de werkelijkheid, die in de doop wordt afgebeeld, en als geschenk is gegeven, vraagt erom gelovig te worden toegeëigend. De doop vraagt om een antwoord. Daar kan niemand om heen. De kinderdoop is dus geen half werk is, maar het is wel een handeling, die openstaat naar de toekomst. Het is gericht op de belijdenis van het geloof. Het vraagt om geloof en een leven als leerling van Jezus, in liefde tot God en de naaste. Daarom is er wat voor te zeggen dat de handoplegging met de daaraan verbonden gave van de Geest niet bij de kinderdoop plaatsvindt, maar een plek krijgt bij de belijdenis van het geloof. De belijdenis is met de doop verbonden, en omdat deze belijdenis (jaren) na de doop komt, is het zinvol dat deze handoplegging eveneens na de doop volgt.

Wanneer een volwassene wordt gedoopt, is deze handeling zelf een antwoord. De doop is dan expressie van geloof, bekering en toetreding tot de gemeente. Echter, dit antwoord is niet meer dan een *momentopname*. Ook dit antwoord moet een vervolg krijgen in het leven. Dat leven zal veelal ook geen ongestoorde ontwikkeling zijn. Er zullen redenen genoeg zijn opnieuw om te keren en de genade die in de doop gegeven is opnieuw te omarmen. De doop, ook van een volwassene, wordt niet gelegitimeerd door zijn of haar geloof. Wie al te zeer vertrouwt op het eigen geloof, of zelfs gedoopt wordt 'op' het geloof, loopt gevaar de betekenis van de doop juist te missen. Immers, wat op het moment van de doop authentiek geloof lijkt, kan in het licht van het latere leven verbleken of blijken niet 'echt' te zijn geweest. Dat zou betekenen, dat je weer gedoopt moet worden, deze keer op je echte geloof. Het einde is dan zoek.

c. De beleving van de kinderdoop

Er worden nog steeds kinderen gedoopt. Elke keer wanneer een kind ten doop wordt gehouden is dat een bijzonder gebeuren. Zo zal het ook menigmaal worden ervaren, zowel door de doopouder(s) of doopgetuigen als door de gemeente, in het midden waarvan de doop wordt bediend. Dopen is een feest en zo wordt het ook door velen beleefd.

Toch kan niet ontkend worden, dat de kinderdoop kan losraken van wat met de doop volgens het Nieuwe Testament gegeven is, en dat het daarmee verburgerlijkt en van de radicaliteit wordt ontdaan. Een kinderdoop wordt veelal gezien als het ontvangen van een tastbare zegen, als het wijden van een kind aan God, het opdragen van een kind als teken van dankbaarheid, als een vieren van de gave van het leven. Deze noties spelen ook zeker mee in de doop, maar het is voor alles een 'inlijving' in Christus, waarmee noties verbonden zijn als dood en opstanding, vergeving en vernieuwing, het ontvangen van de heilige Geest en leerlingenschap van Jezus, het deel uitmaken van het lichaam van Christus. Wanneer deze noties verdwijnen, boet de doop aan betekenis in. De doop is geen familiefeest, maar strikt genomen eerder een onteigening van jezelf en je familie, waarin wordt uitgedrukt dat het kind in de eerste plaats toebehoort aan Jezus Christus, en niet aan de ouders of de familie.

Hoewel ouder(s) vandaag vaak bewuster kiezen voor de doop van hun kind, is er menigmaal onvoldoende besef van de 'tegendraadse' betekenis van de doop. Ook ontbreekt nog te vaak een vervolg op de doop in voortgaande catechese en levende betrokkenheid bij geloof en kerk. Zonder te ontkennen dat de doop ondanks dat wel degelijk tot zegen kan zijn, dreigt de doop zo toch een product te zijn, dat wordt opgehaald, zonder dat er verder van kerkelijk leven sprake is. De belofte om het kind voor te gaan op de weg van Jezus, in gemeenschap met de kerk, wordt niet of onvoldoende ingelost. In zulke gevallen zal in het leven van de dopeling de doop dan ook nauwelijks een vervolg krijgen.

Ook de gemeente zelf kan onbewust meewerken aan een ontwaarding van de doop. Dat kan doordat de rituelen rond de doop hen het zicht op de grote en radicale betekenis van de doop ontnemen. Dat kan ook doordat de ervaring van de eigen doop bij gemeenteleden nauwelijks een rol speelt. Het kan doordat de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het gedoopte kind onvoldoende of soms helemaal niet wordt nagekomen.

De vraag moet dan ook worden gesteld, hoe de doop weer hersteld wordt in haar oorspronkelijke betekenis. Een daarmee samenhangende vraag is vraag de vorm waarin de kinderdoop wordt gepraktiseerd. In de meeste kerken is besprenkeling gebruik met enkele druppels water. Dat is niet altijd het geval geweest. Kinderen en zuigelingen werden 'overgoten' om vervolgens bekleed te worden met een doopkleed (een praktijk die overigens in een aantal orthodoxe kerken nog steeds in zwang is). Kinderdoop door begieting of zelfs onderdompeling drukt zuiverder uit waar het in de doop om gaat, dan doop door besprenkeling met enkele druppels water. Het verdient overweging om naar dit gebruik terug te keren, ook al zal dat op de nodige weerstanden stuiten.

d. Doopvernieuwing

Een belangrijk element in de discussie rond de doop is gegeven met het verlangen van mensen, die als kind gedoopt zijn, maar daarna nooit iets van de betekenis van deze doop hebben meegemaakt, laat staan er iets mee hebben gedaan. Gelukkig zijn er onder hen die de weg naar het geloof en de kerk opnieuw vinden. Zoals blijkt uit de notitie van het *Evangelisch Werkverband* is er aan de kant van velen van deze 'bekeerlingen' een verlangen om gedoopt te worden. Omdat hier voor diegenen die als kind al gedoopt zijn in onze kerk geen mogelijkheid is, wijkt men uit naar andere kerken die bereid zijn over te dopen. Regelmatig betekent dit een overgang naar een ander kerkgenootschap, regelmatig wordt daar alleen de doop 'gehaald'. Wanneer we spreken over een ritueel van doopvernieuwing, is het wel goed in gedachten te houden dat er van de kant van de 'bekeerling' een verlangen is naar doop, niet naar doopbevestiging of vernieuwing. De kerk houdt er echter aan vast dat er maar één keer gedoopt kan worden. De Protestantse kerk zou zich losmaken van de oecumenische gemeenschap van kerken waar zij onderdeel van uitmaakt, wanneer ze dit zou opheffen. Hier ligt dus een probleem. Kan dit probleem met een doopvernieuwing worden opgelost? Dat is de vraag. In veel gevallen zal de bekeerling juist een doop willen ontvangen. Zoals hierboven is gezegd is met de doop een handeling van Godswege verbonden, tot heil van de mens. De doophandeling heeft het gezag dat deze van 'Godswege' is, en daarom een impact heeft, die niet op gelijke wijze met andere kerkelijke handelingen gegeven is. Een doop is het teken van overgang uit de dood in het leven, van inlijving in het lichaam van Christus, van 'sterven met Christus en met Hem opstaan'. Dat is een doopbevestiging of vernieuwing niet. Een rite als doopbevestiging kan niet zomaar 'opgewaarderd' worden en zo wél drager worden van zaken die met de eigenlijke doop gegeven zijn.

Wanneer we spreken over een vorm van doopbevestiging, gaat het om een 'rite' of gebruik, niet om een sacrament. Er wordt wel gesproken over *sacramentalia*, 'op sacramenten gelijkende handelingen' (Dienstboek II, 408). Een rite is een in de kerk gepraktiseerde handeling of teken, met het oog op het

kerkelijke leven. Een sacrament is 'een getuigenis van Gods wil ten opzichte van ons (..) bedoeld om in diegenen, die ze ontvangen, geloof op te wekken en te versterken' (onveranderde Augsburgse Confessie, XIII), Het zijn 'heilige zichtbare tekenen en zegelen, door God zelf ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie des te beter te doen verstaan' (Catechismus van Heidelberg, zondag 25). De grens tussen sacramenten en 'sacramentalia' zijn voor de beleving niet altijd duidelijk. God kan ook door deze rituelen en gebruiken handelen. De kerk kan met het oog op het kerkelijk leven rituelen en handelingen instellen. Zo is het in principe mogelijk een ritueel van doopbevestiging of vernieuwing in te stellen. In dit geval hoeft dat niet uit het niets gehaald te worden. Er zijn al liturgieën waarin dit een rol speelt. Er kunnen echter ook nieuwe vormen worden gevonden.

Doopbevestiging is echter geen tweede sacrament van de doop. Het is ook geen *nabootsing* van een sacrament. Het kan wel een manier zijn om het sacrament van de doop op een of andere manier tegenwoordig te stellen of er naar te verwijzen. Het is daarbij niet zo, dat door een doopbevestiging ontbrekende elementen uit de kinderdoop 'opgehaald' kunnen worden. Zoals gezegd is de doop een 'complete' handeling. Dat geldt ook voor de kinderdoop. Een doopbevestiging voegt niet iets toe aan de doop, zoals deze door God is gegeven. In dat geval zou de kinderdoop immers in waarde dalen. Dan zou doopbevestiging een *must* zijn, die de doop completeert. Wie deze bevestiging niet heeft ondergaan, zou daarmee achterblijven ten opzichte van hen die deze wel hebben ondergaan. Dat kan niet. Daarom is het ook niet mogelijk te stellen dat de kinderdoop de ervaring zoals die in Romeinen 6 staat beschreven, niet impliceert. Als dat zo is, zou er reden zijn de kinderdoop als onvolledig te beschouwen, en deze te completeren met een gebruik dat deze 'Romeinen 6 ervaring' alsnog zou binnenhalen. Daarmee wordt aan de doop afbreuk gedaan. De ervaring van Romeinen 6 is gegeven met de doop, en voltrekt zich in het leven van het geloof, of dat geloof nu geleidelijk groeit, of na een duidelijke bekeringservaring opbloeit.

Doopvernieuwing kan daarom alleen een vorm zijn om de ontvangen doop op een nieuwe manier te laten spreken en toe te eigenen. Het kan een manier zijn om het eigen jawoord aan God, die in Christus zijn genade heeft bekend gemaakt, zichtbaar te maken. Dat kan ook op andere manieren. Deze verwerking van de doop is niet gebonden aan een dergelijke doopvernieuwing. Er kan echter wel een bijzondere behoefte zijn om de eigen doop juist op deze wijze opnieuw toe te eigenen en het jawoord te tonen.

e. Een probleem

Eerder werd aangegeven dat het verlangen van mensen die een diepe geloofsvernieuwing hebben meegemaakt na een lange periode buiten de dingen van het geloof zich eigenlijk richt op de doop. Dat is alleszins begrijpelijk. Met dit verlangen zal dan ook rekening gehouden dienen te worden. Een mogelijk gevaar dreigt hier wel. Zo kan een doopbevestiging, wanneer deze als twee druppels water lijkt op de doop zelf, als doop opgevat worden, juist omdat het verlangen ook gaat richting de doop. Voor betrokkenen en de gemeente lijkt het alsof het om een doop gaat. Van de kant van de gemeente kan dat verwarring geven: wordt er nu toch overgedoopt? En wat betekent dit voor de kinderdoop? Van de kant van de betrokkenen kan dat tot een misverstand leiden. Hij of zij meent voor de eigen beleving toch gedoopt te worden. Nu is er niets tegen een intensieve beleving van de doopvernieuwing, maar deze heeft nu eenmaal niet de impact van de doop. Een mens kan wel op zijn doop terugvallen, als een teken van wat waar en vast is, maar niet op dezelfde manier op zijn doopvernieuwing. Er zal toch voor gewaakt moeten worden dat de ervaring die haar kracht ontleent aan een 'echte' doop, nu ingelezen wordt in wat niet meer dan een doopbevestiging kan zijn. Het gaat hierbij niet om muggenzifterij, maar om een helder houden van de handeling..

De doopbevestiging is dus niet zelf het 'bad van de wedergeboorte'. Wie dit er toch van maakt, wekt misverstanden op. Het kon wel eens zo zijn, dat het verlangen naar doopvernieuwing, eigenlijk het verlangen is naar een 'echte' sacramentele handeling. Het moet in de kerk echter wel om zuivere dingen gaan. Zal, wanneer hier klare wijn geschonken wordt, de doopbevestiging dat kunnen brengen, waar naar verlangd wordt?

Kortom: een te grote gelijkenis met de doop suggereert een sacramentele ervaring (die eigenlijk wordt verlangd en die toch niet aan de orde is), en een te groot onderscheid met de doop lijkt niet tegemoet te komen aan de verlangens van de bekeerling. Zo dreigt iets te gebeuren dat óf een teveel, óf een te weinig in zich draagt. Dit probleem moet wel in alle helderheid onderkend worden, met het oog op een te ontwerpen vorm van doopvernieuwing.

Hoofdstuk 3. Contouren van beleid

a. Doopgedachtenis

De doop is een eenmalige gebeurtenis, die echter een leven lang meegaat. De kinderdoop wordt vaak gegeven op een moment dat het kind hier nog geen bewustzijn van heeft. Des te belangrijker is het, dat de gedachtenis aan de doop steeds weer wordt gepraktiseerd. Dat kan op vele manieren. Een levende gemeente is een gedoopte gemeente, waarin wij elkaar aanspreken op onze doop, en waarin de kracht en troost die in de doop ligt besloten, een plaats krijgt in de geloofsopvoeding, de geloofsverdieping en het geloofsgesprek. Voor velen kan de doopkaars, wanneer die gegeven wordt, hierbij een rol spelen. Ook kan er in de kerkdienst een plaats voor worden ingeruimd. Juist om de kinderdoop levend te laten worden en blijven, is een dergelijke rituele vormgeving zinvol.

In de Lutherse traditie speelt de doopgedachtenis een belangrijke rol. Dat hangt onder andere samen met de grote betekenis die de doop voor Luther had. Hij om schreef het geloof als een 'dagelijks kruipen uit de doop'. 'Daarom staat de kerk in een bijzonder grote verantwoording ten opzichte van alle gedoopten. Het is een belangrijke mogelijkheid en een taak om regelmatig de doopgedachtenis te vieren.' (doopgedachtenis binnen de Lutherse traditie, zie **bijlage 4**)

Daarnaast wordt nog gewezen op het ritueel van de doopgedachtenis, zoals deze in de Paasnacht zijn beslag heeft gekregen. Een orde van dienst hiervoor is opgenomen in het Dienstboek, *een proeve* I, 139-143.

b. kinderdoop of zegening

De Protestantse Kerk praktiseert de kinderdoop. Ouders worden uitgenodigd hun kinderen ten doop te houden. Zij moeten hier zelf bewust voor kiezen. Zij kunnen evenwel ook kiezen dit niet te doen. Dat is geen teken van ongelof. Ouders kunnen er ook voor kiezen hun kinderen te helpen zelf te zijner tijd de keuze te maken om gedoopt te worden. In dat geval kan ervoor gekozen worden het kind in een kerkdienst te laten zegenen. Soms wordt gesproken van 'opdragen', al is die term minder geschikt. In het Dienstboek wordt dan ook gesproken van 'zegening van zuigelingen op weg naar de doop' (Dienstboek, *een proeve* II, 75). Met dit ritueel wordt in de eerste plaats de dankbaarheid uitgedrukt: het leven is een gave, en God wordt in het midden van de gemeente gedankt voor zijn gave. In de tweede plaats wordt het kind opgedragen in de voorbede. In de derde plaats wordt een zegen gegeven. Dit ritueel mag niet gaan lijken op een 'doop zonder water'. De zegening is een eenvoudig gebaar, het liefst dicht tegen de vorm van de zegening aan het einde van de dienst voor heel de gemeente aan. 'Zegening' is iets anders dan dopen.. Het ritueel van zegening is in de kern een gebed en een appèl in één. Het verwijst naar de doop. Het is een sober ritueel. Het is niet droog dopen. En dat betekent omgekeerd, dat bij de latere doop van een zuigeling die gezegend is, het water van wezenlijke betekenis is

c. Doopvernieuwing

1. belijdenis

Wat kan nu gedaan worden in de richting van hen die als kind gedoopt, vervreemd geraakt, toch weer terug keren naar de kerk en verlangen naar een moment zoals dat bij de volwassendoop beschikbaar is? De kerk heeft ook hier de vrijheid om een ondersteunende handeling in te stellen die helpt de doop te gedenken en te beleven. Het gaat hier niet om de doopgedachtenis, zoals onder paragraaf a. beschreven, maar om een markeringsmoment van iemand die (relatief) van buiten komt. Er is dan sprake van een 'weder opneming' in de gemeente. Het is zinvol om een vorm van doopvernieuwing in dit geval te koppelen aan de openbare belijdenis. Immers, in de openbare belijdenis wordt al een koppeling gelegd met de doop. In de meeste gevallen fungeert het als een 'voor eigen rekening nemen van de doop'. Waar in het geval van volwassendoop aan deze doop catechese en belijdenis voorafgaat aan de doop, volgt bij kinderdoop de catechese en de belijdenis óp de doop. Het gaat hier om een belijdend jawoord dat nog niet gegeven kon worden op het moment van de doop, maar dat nu wel mag klinken.

Nu kan in dat kader ook een zichtbare relatie met de doop worden gelegd. **Het water van de doop, waar je als kind in bent ondergegaan, kan dan present gesteld worden** en het is niet verkeerd om op een of andere manier dit water weer te 'voelen'. Het beste is, dat degene die belijdenis doet, zelf dit water voelt. Dat het voor hem of haar voelbaar is zodat de ervaring opgedaan kan worden: 'hierin ging ik in, dit was het waterbad, na alles wat er gebeurd is in mijn leven mag ik weten dat in dit water mijn oude leven met Christus is begraven. Ik voel het water, ik breng het aan mijn lippen, aan mijn handen, aan mijn voeten, aan mijn hart.' Het lichaam dat eens gewijd was aan het kwaad, wordt zo gewijd aan God: de *lippen* om God te prijzen, de *handen* om Hem te dienen, de *voeten* om, van de oude weg, te

gaan in de weg van God, het hart om lief te hebben. Het is immers het lichaam dat is gemarkeerd door Christus' dood en opstanding.

Hoe dit gebeuren precies zijn beslag krijgt, is iets voor nader beraad. Hier kunnen voorstellen gedaan worden met de nodige ruimte voor variatie, om een wettische regel te vermijden.

Elke associatie van 'gedoopt worden' zal hier achterwege moeten blijven. Het kan dan ook niet gaan om een ambtelijke bediening waarbij de ambtsdrager degene die belijdens doet met het water in aanraking brengt of door het water doet doorgaan. De ambtsdrager kan de 'belijder' uitnodigen tot het verrichten van een handeling, die hem in aanraking met het water brengt maar verricht deze handeling niet zelf.

Het lijkt het beste om, wanneer de belijder in aanraking wordt gebracht met het water, hier dezelfde vont voor te gebruiken die ook bij de kinderdoop wordt gebruikt. Anders is de verwijzing niet meer duidelijk. Waar normaliter een vont gebruikt wordt, is het verwarrend nu een zwembad de kerk in te brengen.

De doopvernieuwing is hier gekoppeld aan belijdenis. Je belijdt je geloof. Je belijdt Christus. Dan mag juist op dat moment het teken waardoor Christus zich al aan je heeft betuigd, de doop, present gesteld worden. Hier en nu klinkt jouw jawoord.

Als ambtelijke handeling kan wel de handoplegging geschieden, die als vervolg op de doop kan worden gezien. Ook bij de kinderdoop kan handoplegging plaatsvinden, maar dit is niet overal gebruik. Er zijn gronden aan te voeren, om juist de handoplegging, die bij de doop hoort, hier (nogmaals) een plaats te geven. Zoals gezegd: de kinderdoop staat open naar een vervolg later in de tijd! De belijdenis is het 'antwoorden' op de doop. Vervolgens is er de nodiging om de maaltijd van de Heer te vieren.

Een mogelijkheid is, om het doopkleed, dat een rol speelde bij de kinderdoop, een rituele plek te geven. Het is het kleed, dat ziet op het bekleed worden met Christus. Hier, en in het geheel van dit ritueel, zal er echter voor gewaakt moeten worden dat de wedergeboren mens in het middelpunt komt te staan. Juist door de voortdurende verwijzing naar het sacrament van de doop, moet duidelijk zijn dat het gaat om het leven uit de genade en liefde van de Heer. Ook ná de doopvernieuwing blijft actueel de zin uit het klassieke doopsformulier: 'en wanneer wij soms uit zwakheid in zonde vallen, moeten wij aan Gods genade niet twifelen, en ook niet in de zonde blijven liggen. De doop is immers een zegen en ontwijfelbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond der genade met God hebben.' (Dienstboek, een proeve, deel II, 112)

2. Belijdenis, nog een keer?

En als je nu al belijdenis hebt gedaan, maar achteraf ook dat als een afgedwongen of onbezonnen jawoord ziet? Kan je dat over doen? Het opnieuw geven van een jawoord kan een mogelijkheid zijn, bij een speciale gelegenheid. Hier de zichtbare link' maken naar de doop lijkt dubieus, maar principieel gezien niet onmogelijk. Ten opzichte van wat onder b1. is vermeld, moet dan, als er een relatie met de doop wordt aangebracht, wel voor gewaakt worden, eindeloos jawoorden te gaan geven. Misschien verdient het de voorkeur voor hen die hun belijdenis willen vernieuwen, dit in combinatie te doen met hen die hun belijdenis voor de eerste keer geven.

3. En als je uitgegleden bent?

Er zullen momenten zijn dat volgelingen van Jezus bewust terug willen keren naar de levende Heer. Zij zijn uitgegleden, hebben gezondigd, zijn verflauwd, etcetera. Er kan een behoefte zijn ook hier een rituele vorm aan te geven. Het gaat hier om het doen van belijdenis van schuld en boete. In het Dienstboek worden hier vormen voor geboden (Dienstboek II, 335-402, 'bediening van de verzoening') Het is niet raadzaam hier een relatie met doopvernieuwing te maken. Hier kan de doopgedachtenis (zie 3a) een rol vervullen. Gedenken van de doop is dan ook een concrete vorm van schuldbelijdenis om opnieuw de vergevende kracht van God, zoals die in de doop wordt betuigd, te ontvangen. (Een koppeling maken met wat het reinigingsbad genoemd wordt, is onnodig en onwenselijk. Een reinigingsbad is een dramatisch gebeuren, dat waar het in ernst wordt ingevoerd, de status als van een sacrament heeft. Reiniging is ook met de doop gegeven en een deelaspect van de doop afsplitsen en tot een eigen handeling maken, is willekeurig).

4. Slotbeschouwing

Voor het besef van hen die later tot geloof gekomen zijn, is de kinderdoop een valse start geweest. Zij hebben, geconfronteerd met het gegeven dat er niet wordt 'overgedoopt', eerder het gevoel de pech

gehad te hebben al gedoopt te zijn, dan het geluk, immers de weg naar de volwassenendoop is hiermee afgesloten. Daarmee wordt de kinderdoop van een vraagteken voorzien. Dit kan het vraagteken zijn achter de kinderdoop 'an sich': op een of andere manier heeft iemand die bewust tot geloof is gekomen daar voor het eigen besef niet zoveel aan. Het kan ook het vraagteken zijn achter een kinderdoop die geen enkel gevolg heeft gehad. Het wordt vanwege dit ontbreken van een vervolg als een loos gebaar beschouwd waar de betreffende persoon geen enkel contact mee onderhoudt. Hoewel het waar is dat de kinderdoop een door het gebruik 'beschadigd' teken kan zijn, geloven we toch dat God dit teken blijft gebruiken in zijn dienst aan ons.

Wel moet het verlangen naar een lijfelijke ervaring gehonoreerd worden. Het lijf doet mee in het geloof. Teveel is het geloof, vooral in de eredienst, een innerlijk gebeuren zonder uiterlijke expressie. Om die reden is het geraden te zoeken naar een levende 'verwerking' van de doop in een lijfelijke handeling (waar in dit geval water bij te pas komt). In de protestantse eredienst ervaren velen een gebrek aan lijfelijkeheid. Ook ontbreekt voor het besef van velen te zeer het element van geloofsexpressie. Enthousiaste gelovigen, waaronder pasbekeerden, ervaren kerkdiensten als een passief te ondergaan ritueel, of dit nu terecht is of niet. Zij zoeken naar momenten om uitdrukking te geven aan de keuze voor Christus en zijn heil. Dit verlangen ontkennen of weerleggen is niet vruchtbaar. Het leeft immers bij bewust tot geloof gekomen gemeenteleden. Wanneer zij stuiten op een vierkant 'nee' kan de vraag gesteld worden of de Protestantse Kerk in haar dienst ook aan de eigen gemeenteleden is geslaagd. Bovendien onthoudt zij zich op deze wijze ook de levende inbreng van deze mensen.

Echter, niet elk verlangen is 'heilig'. Wanneer het waar is dat de kinderdoop 'ingepakt' is door een bepaalde kerkelijke cultuur, is het ook waar dat het verlangen naar 'herdoop' deel uitmaakt van een cultuur. In dit geval de cultuur van de 'belevens', de *happening*, de persoonlijke kick. Dat hoeft niet integraal te worden verworpen, maar dient wel kritisch te worden gezien. Het kan zijn dat je een bepaald verlangen, hoe authentiek ook, niet, of niet geheel, (en soms geheel niet) kan honoreren. Niet elk verlangen is 'gedoopt'.

De vraag naar doopvernieuwing stelt de kerk ook in dit opzicht voor een echte vraag. Het is de vraag naar expressie van het geloof. Het is daarachter en daarin vooral de vraag naar de doop zelf. Zoals gezegd: doop is hét onderscheidende kenmerk van het christelijke leven. Het is door Christus zelf ingesteld. Christenen herkennen elkaar er in, ook over kerkmuren heen. De doop is een grote gave en is voor ons een bron van vreugde. De doorwerking van de doop in het leven van de kerk en de gelovigen is van groot belang. Daarom verdienen vragen rond de doop ook serieuze aandacht en serieuze behandeling.

Gesprekvrage

1. Hoe beleeft u zelf uw doop?
2. Wat is uw ervaring met mensen die overdoop of doopvernieuwing wensen dan wel met mensen die te maken krijgen met het verzoek tot overdoop of doopvernieuwing?
3. Er worden in deze notitie suggesties gedaan voor een doopgedachtenis, zie met name bijlage 4. Hoe bruikbaar vind u deze suggesties?
4. In deze notitie wordt een voorstel gedaan om doopvernieuwing te koppelen aan het doen van belijdenis. Hoe denkt u hier over?
5. Er worden in deze notitie en de bijlagen suggesties gedaan voor een doopvernieuwing. Hoe bruikbaar vindt u deze suggesties?
6. De behoefte aan een doopvernieuwing heeft te maken met die naar expressie en lijfelijkheid. Hoe waardeert u deze behoefte?
7. Welke opmerkingen wilt u verder nog maken bij deze notitie?

Bijlage 1

Verbond vernieuwen, Doop bevestigen
handreiking voor de kerkenraad

Inleiding

Het is een wonder van God! Jacqueline heeft een wild leven geleefd. Volgens haar eigen zeggen heeft ze 'zo ongeveer alles gedaan wat God verboden heeft'. Ik ontmoet haar voor het eerst op haar flat, waar ze met haar zoontje woont, na een bericht van een ouderling.

Hij was op nieuw - ingekomen bezoek geweest en merkte dat Jacqueline op zoek was.

Jacqueline staat open voor het evangelie. Haar moeder is hervormd, haar vader ongelovig. Ze is ooit gedoopt, maar niet met het geloof opgevoed. Nu is er een soort 'landing' in de werkelijkheid na een aantal turbulente jaren. Jacqueline komt naar de catechese. Groeit in haar geloof. Het is een feest om te zien! Dan komt de vraag: 'Dominee, ik wil gedoopt worden'.

'Maar je bent al gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'.

'Maar, dominee, de doop is toch het teken dat je sterft aan je oude leven en opstaat in nieuw leven? Ik wil de vuiligheid van mijn verleden afwassen. Ik verlang naar een radicaal nieuw begin'.

Ellen heeft haar relatie met Rob verbroken. Ze bereid zich voor op haar doop als volwassene en Rob ziet dat niet zitten. Ze heeft gelezen in de Bijbel, dat je geen 'ongelijk span' moet vormen. Voor haar geeft die tekst de doorslag: zo kan ze niet verder met Rob.

Rob is geschokt en realiseert zich nu pas, hoe belangrijk het geloof in Christus voor Ellen is. Hij besluit nu op onderzoek uit te gaan. Hij doet dat zonder 'hulp' van buiten. Elke avond leest hij in het Nieuwe Testament. Ergens halverwege breekt er iets in hem. Hij geeft z'n leven over in de handen van Jezus. De relatie wordt niet hersteld, maar Rob blijft doorgaan in zijn nieuwgevonden geloof. Op een dag zegt hij tegen mij: 'Dominee, ik wil belijdenis doen en gedoopt worden'. Als ik vraag of hij als kind al gedoopt is, wordt het stil. 'Ja, ik geloof het wel. M'n ouders zijn katholiek en volgens mij ben ik wel gedoopt toen. Maar zij doen er niets aan, ik ben er niet in opgegroeid. Voor mij begint mijn geloofsleven pas in deze tijd.'

Zomaar twee situaties uit de praktijk van het gemeentelven. Hoe gaan we hier op een pastorale en zorgvuldige manier mee om?

Welkom in Gods huisgezin

God wil ons opnemen in Zijn huisgezin. Hij wil ons als het ware adopteren als Zijn kinderen. Niet langer zijn wij – en zijn onze kinderen- onder de vloek van Adam, maar door het volbrachte werk van Jezus Christus mogen we opgenomen worden in Gods gezin, de gemeente, die op haar beurt is geënt op de stam van Israël, Gods uitverkoren verbondsvolk. In Gods gezin begint het nieuwe leven. Kinderen kunnen gedoopt worden mits de ouders gelovig zijn. Het is hún taak om hun kinderen op te voeden volgens de richtlijnen die gelden in Gods huisgezin.

Helaas is dat in de praktijk nog wel eens anders. We dopen 'alles wat in het doophuis komt'. Daarmee heeft de kerk het teken van de doop uitgehold. Dat vraagt om nieuwe bezinning.

Het is de roeping van de kerk om de sacramenten heilig te houden. Dat betekent ook, dat ouders wel degelijk bevraagd mogen worden over hun leven in de relatie met Christus.

Dooponderricht voor ouders die hun kind willen dopen is daarbij van groot belang.

Dopen en geloof hebben alles met elkaar te maken. Een kind groeit op in een gelovige omgeving en krijgt alles mee waardoor hij of zij ook persoonlijk kan kiezen om zijn leven aan God te geven. Niets is mooier dan om te zien, dat kinderen groeien in hun toewijding aan Christus en zo de stap zetten naar de persoonlijke geloofsbelijdenis. Het is het 'be-amen', het aanvaarden, van wat God ons in de doop reeds geschonken heeft.

Het is een goede zaak dat de Protestantse Kerk in Nederland de kinderdoop en de geloofsbelijdenis kent. We zijn er rijk mee en moeten er zuinig op zijn!

In de Bijbel en in andere kerken zien we ook de praktijk van de volwassendoop, waarbij volwassenen, die tot geloof komen op hun belijdenis gedoopt worden. Ook in de Protestantse kerk is dat mogelijk. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van het -kleine- doopvont in de kerk. Soms is er het verlangen om een dergelijke doop door onderdompeling te ondergaan. Daar is niets op tegen. Ook kerkordelijk niet. Het is hooguit een praktisch probleem.

Ook bij de volwassendoop symboliseert de doop de overgang van het oude leven naar het nieuwe leven. Alleen valt de persoonlijke keuze voor Christus (de bekering) in tijd samen met de adoptie: het opgenomen worden in Gods huisgezin. Ook iemand die op volwassen leeftijd tot geloof komt moet leren leven volgens de maatstaven en de status van het gezin van God.

Als iemand, die op latere leeftijd tot geloof komt, gedoopt wordt lijkt de overgang van het oude leven naar het nieuwe leven duidelijker, omdat het oude leven van de dopeling duidelijk aanwijsbaar is. Maar principieel kent ook een baby een oud leven. Als we geloven dat elk kind dat ter wereld komt onder de vloek van Adam valt, dan heeft ieder mens een oud leven waaruit hij of zij verlost moet worden.

De doop is een teken van God. We worden gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Daarom is de doop èènmalig. Overdoop of herdoop wijst de kerk dan ook af. Daarbij erkent de Protestantse kerk de doop van andere kerken, mits deze heeft plaatsgevonden in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Verbond vernieuwen

De doop is èènmalig. Maar kan er zoiets zijn als een bevestiging van de doop?

In de Bijbel lezen we in Jozua 24 van de verbondsvernieuwing te Sichem.

In de Katholieke kerk wordt de doop herdacht door bij het binnenkomen in de kerk de vingers in het wijwatervat te houden en daarmee een kruisteken te maken.

In de Protestantse kerk en in andere kerken kent men de bevestiging van de doop in de paasnacht.

Vaak wordt daarbij de hand in het doopvont gelegd als herinnering aan de doop.

Het verbond vernieuwen – de doop bevestigen: nieuw is het dus niet.

Over de liturgische vormgeving van een dergelijke bevestiging van de doop is echter weinig materiaal voorhanden.

Niet zelden is de kerk het antwoord schuldig gebleven aan mensen, die tot geloofsvernieuwing kwamen en een verlangen hadden dat duidelijk te markeren.

Als daarbij gesproken werd over de doop door onderdompeling betekende dat vaak het afscheid van de Protestantse kerk. Want wij dopen maar èèn keer. En terecht. Want wat in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest gegeven is, is vast en zeker en hoeft niet herhaald te worden.

Zelf heb ik mensen doorverwezen naar de Baptistengemeente. Daar zijn ze volwassen gedoopt en zeer betrokken gemeenteleden geworden. Een zegen, want ze vonden hun plaats in het lichaam van Christus. Maar wat had ik deze mensen graag een plekje geboden binnen de kaders van de Protestantse kerk. Wat was hun kritiek op een te losse praktijk van de kinderdoop terecht. Wat was hun verlangen naar een vernieuwing van het verbond terecht.

Het ging deze mensen niet om een ontkennen van de waarde van de kinderdoop.

Het ging deze mensen niet om 'overdoop'.

Het ging hen om uitdrukking te mogen geven aan een diep ingrijpende vernieuwing, die in hun leven had plaatsgevonden.

Helaas zijn in het verleden de verschillende visies op de doop aanleiding geweest tot heftige debatten, soms met hete hoofden en koude harten. Maar hoe zou God kijken naar èèn van zijn kinderen, die thuisgekomen is na een zwerftocht? Zou Hij dat kind niet omarmen, een nieuw kleed aantrekken...? Want het is feest als een verloren zoon thuiskomt en geen reden tot heftige discussies omdat het dubbel op zou zijn...

Daarom een pleidooi voor een nieuwe kerkelijke praktijk: die van de bevestiging van de doop. Niet als een automatisme, niet om de veertien dagen, maar op de ijkpunten van iemands leven, als daar wezenlijke aanleiding toe is. Of op bijzondere liturgische momenten, zoals in de paasnacht, waar we gedenken dat we met Christus gestorven zijn, maar ook met Hem mogen opstaan in nieuwheid van leven!

Kan dat in de kerk? Mag dat in de kerk? Ja. Er is geen bijbels bezwaar tegen. Er is geen kerkordelijk bezwaar tegen. Het enige wat bewaakt dient te worden is, dat helder en duidelijk is, dat het hier níet gaat om een overdoen wat reeds gedaan is, maar om een gedenken van dat wat reeds gegeven is. Want de doop is éénmalig, maar vieren, gedenken, vernieuwen: dat mag. Zeker in de kerk!

Een concrete vormgeving van een bevestiging van de doop

Waar in de kinderdoop de volle nadruk ligt op het feit, dat God ons éérs heeft liefgehad en wij en onze kinderen mogen worden opgenomen in zijn verbondsvolk, zien we in Romeinen 6 hoe Paulus benadrukt, dat we met Christus gestorven zijn in de doop om met Hem op te staan in nieuwheid van leven.

Hoe zou het zijn om hier in een ritueel voor de bevestiging van de doop gestalte aan te geven? Dat zou kunnen door bij de bevestiging van de doop gebruik te maken van het ritueel van de onderdompeling.

In feite hoeven hiervoor geen nieuwe kaders geschapen te worden. Het raamwerk lag er al in de *Proeven voor de eredienst 3 (Doop en Belijdenis)* en het *Dienstboek 1998*. Specifiek is, dat meer dan in bestaande liturgieën de nadruk valt op de doop als begravenis van de oude mens en opstanding van de nieuwe mens met Christus. De bevestiging van de doop intensiveert de doopgedachtenis. Wat de doopgedachtenis in woord en antwoord doet, wordt zichtbaar, ervaarbaar gemaakt in de bevestiging van de doop.

Bij de onderdompeling zou door de voorganger de volgende liturgische tekst gebruikt kunnen worden:

X, als kind ben je gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Vandaag bevestigen wij, dat je zo met Christus gestorven bent (*onderdompeling*) en dat je met Hem mag leven, elke dag die Hij je geeft.

In de bijgaande liturgie worden nog andere mogelijke formuleringen aangereikt. De bevestiging van de doop kan plaatsvinden in een kerkdienst (bij voorkeur tijdens de paasnacht). Daarbij zal de onderdompeling soms voor praktische problemen zorgen. Gelukkig zijn er verplaatsbare bassins. Ook kan gedacht worden aan een bijzonder moment in een zwembad, rivier, de zee, enzovoorts. Het publieke karakter van een dergelijke viering kan daardoor een - onbedoeld maar niet ongewenst – missionair aspect krijgen.

De bijgaande liturgie zou een leidraad voor een dergelijke bijeenkomst kunnen zijn. Daarbij is geprobeerd om de gemeente die haar doop gedenkt, en ook degenen die eventueel belijdenis doen in dezelfde dienst, bij deze waterhandeling te betrekken. Zij *zien* in de bevestiging van de doop aan een of enkelen ook de bevestiging van hun eigen doop.

Bevestiging van de doop kan ook plaatsvinden in een dienst, waar iemand na belijdenis wordt gedoopt. Deze doop vindt dan eerst plaats, de bevestiging van de doop aan degene die als kind gedoopt is pas daarna. De bevestiging van de doop is immers afhankelijk van de doop. Ze kan dus niet voorop gaan.

Bevestiging van de doop vindt alleen plaats nadat de gelovige openbare geloofsblijdenis heeft afgelegd. Doopleden(geloofsleerlingen) die erom vragen, doen dus tegelijk belijdenis. Belijdende leden vernieuwen daarmee hun belijdenis als zij die eerder al hebben afgelegd.

Bij bevestiging van de doop worde altijd, ook buiten de Paasnacht, Romeinen 6 gebruikt. Dit kan ook gebeuren doordat dit gedeelte voorafgaand aan de bevestiging van de doop in de verkondiging aan de orde komt.

Het blijkt steeds weer, dat in Romeinen het hart klopt van hetgeen mensen in een bevestiging van de doop verlangen: de beleving van de doop als begraven worden en opstaan met Christus! Het is goed als in de liederen rond bevestiging van de doop dit ook tot uiting wordt gebracht. Voor de gebeden is er geen betere keus dan het aloude zondvloedgebed, dat bij bevestiging van de doop veel sterker spreekt dan bij een kinderdoop!

Het is mogelijk dat in een belijdenisdienst een of meer mensen bevestiging van de doop willen ontvangen, en dat anderen die handeling niet nodig vinden. In dat geval worden de overige geloofsleerlingen, die belijdenis doen, op hun eigen wijze bij de bevestiging van de doop betrokken. Wat in het water wordt bevestigd aan enkelen, is ook zichtbaar teken dat hun doop bevestigd.

De bevestiging van de doop is dus een waterhandeling die steeds verbonden is met de doopgedachtenis door heel de gemeente. Ze is afhankelijk van de kaders van doop en belijdenis, ze erkent, gedenkt, bevestigt en maakt actueel ervaarbaar wat eenmaal in de (kinder-) doop is gebeurd en beloofd.

Ze vindt in de Paasnacht doorgaans plaats bij de Doopgedachtenis na de Intocht van het Licht (nieuwe Paaskaars) en de Lezingen uit de Schriften (eerste vorm Dienstboek, tweede vorm keert beide onderdelen om) en voor de Maaltijd van de Heer, als die gevierd wordt;

In een Belijdenisdienst of een andere dienst volgt de Bevestiging van de doop op de Dienst van het Woord en komt op de plaats van de Geloofsbelijdenis, voor de Gebeden.

Orde van dienst voor de bevestiging van de doop

*De hier uitgewerkte liturgie is een werkmodel, dat enigszins hoogliturgisch aandoet.
De hoofdlijnen zullen blijven, ook als andere of vrijere vormen gekozen worden.*

PRESENTATIE

Ouderling of voorganger:

Broeders en zusters,

De apostel Paulus schrijft:

(Romeinen 6:3-4 of een langer citaat uit Romeinen 6:1-14)

Laten wij daarom (Paasnacht: nu de tijd van voorbereiding ten einde loopt en het Paasfeest is begonnen) onze doop gedenken en beamen en onze doopbeloften bij vernieuwing uitspreken voor de Heer en elkaar...

(Antwoord evt. zingen: Gezang 87, ELB 84 of ELB 282)

(in de Paasnacht kan ook de Litanie met alle heiligen gebeden worden; inleiden met de woorden: ...laten wij de Heer om zijn ontferming aanroepen
De tekst van het Dienstboek 1998 blz. 731 zal niet iedere protestant bevredigen, wij zullen behoefte hebben ook heiligen – gelovigen – uit onze eigen traditie of anderen te noemen)

(bij belijdenis/bevestiging van de doop)

Ook hebben enkele van onze geloofsleerlingen de wens uitgesproken...

(bij bevestiging van de doop alleen)

Ook hebben enkele gemeenteleden (lidmaten, gelovigen) de wens uitgesproken...

...om hun geloof in het midden van de gemeente (bij vernieuwing) openlijk te belijden hun doop te beamen (*bij belijdenis*) en te doen bevestigen (*bij belijdenis/bevestiging van de doop*)

Wij noemen hun namen, waarmee zij zich gekend mogen weten bij God en de mensen (De betrokkenen staan op, hun voornamen en familienamen/naam worden genoemd)

voorganger

Ten overstaan van de gemeente vragen wij u:

Wat verlangt u, (Naam)

Geloofsleerlingen die belijdenis doen antwoorden:

Ik wil mijn geloof belijden en mijn doop beamen

Geloofsleerlingen die (belijdenis doen en) bevestiging van de doop willen antwoorden:

Ik wil mijn geloof belijden,

en de doop die eens aan mij bediend werd doen bevestigen en be-amen.

Het doopvont/doopbad wordt geopend door een diaken

De geloofsleerlingen/degenen die de bevestiging van de doop zullen ontvangen worden uitgenodigd hun doopkaars te ontsteken aan de Paaskaars, met daarbij de woorden:

(voorganger of diaken:)

“Hij die gesproken heeft: Licht schijne in het duister, heeft het doen schijnen in uw (onze) harten, om u (ons) te verlichten met de kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus”.

Als in deze viering ook de doop wordt bediend, vindt het aansteken van de doopkaarsen plaats nadat de doop is bediend en de dopelingen/doopouders de doopkaarsen hebben ontstoken.

In de Paasnacht wordt – vaak in het eerste deel van de dienst – het licht van de nieuwe Paaskaars ontstoken. Dan zou hier ook het licht aan allen kunnen worden doorgegeven; deze handeling kan om praktische redenen beter naar het eind van de viering verschuiven; tijdens het rondgaan wordt dan een lied van het Licht gezongen.

DOOPGEDACHTENIS EN BELIJDENIS

Voorganger:

U die vandaag uw doop wilt beamen (en doen bevestigen)
en U allen, die uw doop wilt gedenken,
verheft uw stem en antwoordt mij:

Wilt u de HERE dienen
de God van Abraham, Isaäk en Jacob, en uw God,
en naar zijn stem alleen luisteren?

Allen: JA, DAT WIL IK

Wilt u de zonde, de duivel, de wereld,
En alle machten die tegen Hem ingaan en als goden over ons willen heersen
afzweren en u tegen hen verzetten?

Allen: JA, DAT WIL IK

Wilt u zich tot de HERE bekeren
Ieder slavenjuk van u werpen
En leven in de vrijheid van Gods kinderen?

Allen: JA, DAT WIL IK

*Hier kan het Sjema Jisraeel (ELB 45, 3x) gezongen worden,
liefst staande met het gezicht naar het oosten.*

(geloofsbelijdenis)

(Opdat zij, die belijdenis zullen doen
zich gedragen mogen weten door een gemeente, die haar geloof belijdt...)
...Schaamt u dan niet de Messias, Jezus te belijden.

want het evangelie is een kracht van God tot behoud voor een ieder de gelooft en stemt (zingend) in met de belijdenis van de kerk der eeuwen:

Allen: Gezongen geloofsbelijdenis, ELB 274 a of b
of de gesproken geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, waarbij de voorganger en de gemeente beurtelings een zinsdeel uitspreken.

OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS

Na de geloofsbelijdenis door de gemeente kunnen de betrokken geloofsleerlingen/gelovigen een **getuigenis** geven resp. vertellen over hun motivatie om belijdenis te doen en/of bevestiging van de doop te vragen.

De **belijdenisvragen** kunnen vervallen als de bevestiging van de doop voltrokken wordt aan iemand die al belijdenis heeft gedaan, buiten het kader van een belijdenisdienst

Voorganger, tot de geloofsleerlingen:

Nu ge u geroepen weet om Jezus Christus te volgen
en met heel de kerk te belijden dat Hij de Weg, de Waarheid en het Leven is,

Wilt ge dan delen in de gemeenschap van Gods kinderen
samenkomend rondom Gods Woord en aan de Maaltijd van de Heer
en voor de lofprijzing en het gebed
getuigend van de Heer in woord en daad
u ontfermend over alle schepselen,
die de Heer op uw weg brengt?

Of breder, vrij naar de vier klassieke belijdenisvragen in eigentijdse vorm (hier in jij-stijl)

1) **Geloof je**

in de God van Israël, onze Schepper
in Jezus Christus, zijn Zoon, onze Redder
in de heilige Geest, die ons leven vernieuwt,
in het goede nieuws
zoals Gods Woord ons heeft bekend gemaakt
en zoals wij dit in de kerk belijden en doorgeven?

2) **Aanvaard je je doop (bij bevestiging van de doop: *die vandaag aan jou bevestigd wordt*)**

en alles wat God in de doop belooft:
vergeving en nieuw leven door de dood en opstanding van Christus
en de vervulling met de heilige Geest, die in ons woont en werkt ?

3) **Ben je van harte bereid om Jezus te volgen in een nieuw leven**

het oude leven achter je te laten
de dienst op te zeggen aan de zonde, de duivel en de wereld
en van alle machten die als afgoden over ons willen heersen
en neem je je voor Hem trouw te belijden in leven en sterven,
met een beroep op Gods hulp en kracht?

- 4) **Wil je deel zijn van de gemeente van Gods kinderen,**
met haar samen komen om te luisteren naar Gods Woord
om de Maaltijd van de Heer te vieren,
voor de lofprijzing, het gebed en de gemeenschap;
en beloof je als een levend lidmaat van Christus' lichaam,
met inzet van de gaven die Gods Geest je schenkt,
in liefde en ontferming samen de Heer en de naaste te dienen,
in de verwachting van de Wederkomst?

Bij een bevestiging van de doop van iemand die al belijdenis heeft gedaan,
zal de volgende vraag gesteld worden:

- 1) Aanvaardt u uw doop
die vandaag aan u bevestigd wordt
als teken van Gods beloften aan u:
- reiniging en vergeving van zonden door het bloed van Christus
- de dood en begrafenis van uw zondaarsbestaan in het sterven van Christus
om met Hem op te staan tot een nieuw leven in de kracht van zijn verrijzenis.
- en de belofte van de heilige Geest, die uw leven wil vernieuwen en vervullen?

Een (eventuele) tweede vraag bepaalt degene die bevestiging van de doop verlangt bij de geloften –
bevestiging van de doop is geen losstaand privé-ritueel, maar schept verantwoordelijkheid tegen over
de Heer, zijn gemeente en de naaste! Beide vragen samen bestrijken het gebied van de 2de (3de) en 4^{de}
klassieke belijdenisvraag.

- 2) Bent u vastbesloten om, met een beroep op zijn opstandingskracht,
Jezus Christus te volgen in een nieuw leven
en met Gods kinderen samen te komen rondom zijn Woord
en aan zijn Tafel, met lofprijzing en gebed,
en als een levend lidmaat van Christus' lichaam
met de gaven van de Geest de Heer en de naaste te dienen,
totdat Hij komt?

BEVESTIGING VAN DE DOOP

Degene, die bevestiging van de doop ontvangt, kan op dit moment worden omkleed met een wit doopkleed; waar dit
achterwege blijft zal de dopeling liefst gekleed zijn in witte kleren

*(witte rok/broek, witte bloes). De voorganger draagt ook een wit doopkleed (of evt. onder zijn toga, die
nu wordt afgelegd, eveneens witte kleren)*

Als de bevestiging van de doop plaatsvindt in een belijdenisdienst, zullen de anderen die belijdenis
doen rondom het doopvont of doopbad komen staan. Zij zien – met de gemeente – in dit gebeuren ook
hun eigen doop voor zich. Bij voorkeur gebeurt de bevestiging van de doop door onderdompeling,
omdat dit het meest beantwoordt aan het beleven van de begrafenis van je oude leven en je opstanding
tot een nieuw leven met Christus. Dit is ons al in de kinderdoop beloofd, het wordt nu in de bevestiging
van de doop beleefd.

Diaken of een der geloofsleerlingen bidt het klassieke Zondvloedgebed (wij-vorm):

Almachtige, eeuwige God,

U hebt de wereld van de voortijd
om hun onbekeerlijkheid en ongeloof
naar uw streng oordeel
in de zondvloed doen ondergaan
en de gelovige Noach met de zijnen
naar uw grote barmhartigheid
behouden en bewaard.

U hebt de verharde Farao met al zijn volk
in de Schelfzee doen verdrinken
en uw volk Israël droogvoets daardoor geleid,
op weg naar het land dat U Abraham beloofde -
teken en voorbeeld van de heilige doop.

U hebt ons de doop gegeven
een zalige zondvloed tot ons heil
toen uw Zoon, uw Geliefde,
onze Heer Jezus Christus,
zich liet door Johannes liet dopen in de Jordaan
om alle gerechtigheid te vervullen
- voorteken van zijn dood en opstanding
om ons te redden van onze zonden –

*Wij pleiten op uw grondeloze barmhartigheid
dat U ons wilt aanzien in genade
en door de heilige Geest
in uw Zoon Jezus Christus ingelijfd,
begraven met Hem
door de doop in de dood,
ons met Hem doet opstaan tot een nieuw leven*

*opdat wij ons kruis blijmoedig mogen dragen,
en elke dag Hem mogen navolgen,
Hem aanhangen met een waar geloof
vaste hoop en vurige liefde;*

*opdat wij in U getroost
dit leven eens verlaten om in uw glorie binnen te gaan
en zonder schrik mogen verschijnen
voor de rechterstoel van de Messias
als Hij komt in zijn majesteit.*

*Zo bidden wij U door Hem, uw lieve Zoon,
die met U, Vader,
en de heilige Geest,
leeft en regeert in eeuwigheid*

Allen: AMEN.

Andere vorm: Gezang 338, waarbij vers 4,5,6 als volgt gewijzigd worden:

- 4 Geef ons en elk die is gedoopt
en die met ons uw Naam belijdt,
bij Jezus Christus ingelijfd,
voorgoed begraven in zijn dood,
- 5 dat wij, tot leven opgestaan
met Die ons voorging in de dood,
kruisdragend, in geloof en hoop
en liefde, vrolijk verder gaan
- 6 en in ons laatste ogenblik
het oog alleen op U gericht
voor Jezus Christus in 't gericht
getroost verschijnen zonder schrik.....

Waterhandeling

Als er sprake is van een doop, vindt die nu eerst plaats

Voorganger (bij het doopvont/staande in het doopbad):

**Eenmaal bent u gedoopt
in de Naam van de Vader, en van de Zoon en van de heilige Geest.**

**Al wat de Heer u in uw doop beloofd heeft:
de afwassing van al uw zonden – door het bloed van Christus
de begrafenissen van uw zondaarsbestaan – in de dood met Christus
de opstanding tot een nieuw leven met Christus - in zijn verrijzenis
en de heilige Geest, die u vervullen en leiden zal -
dat bevestigen wij vandaag aan u**

*Bij de waterhandeling (onderdompeling, evt. begieting of besprenging) de woorden:
in de Naam van Jezus!*

Een andere formulering (uit de Presbyteriaanse Kerk van Nieuw Zeeland):

**Zoals u gedoopt bent
in de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest,
zo bevestig ik nu
de reiniging, de vergeving,
het nieuwe leven
en de beloofde gave van Gods Geest
die in zijn verbond besloten liggen.**

(waterhandeling)

Als er in de dienst gedoopt is, worden de doopkaarsen hier door een diaken aangereikt en door doopouders resp. dopelingen ontstoken; degenen die belijdenis deden en die bevestiging van de doop ontvingen zullen dan ook hier hun doopkaars ontsteken

Hier is plaats voor een doop(of belijdenis-)lied of een ander lied van persoonlijke keuze

Geschikte dooplieden uit het Liedboek: 337, 339, 340, 342, **343!**, 344, 345

Belijdenislied: Lb 341 Geloofslied: Gezang 487

ELB: keus uit o.m. **134**, 178-189 en 202-211

Tijdens dit lied kunnen degenen die belijdenis doen (en eventueel alle gedoopten) laten delen in de waterhandeling; bijvoorbeeld doordat zij met water uit het doopvont/doopbad een kruisteken slaan (evt. voor zichzelf de woorden sprekend: In de Naam van de Vader, de Zoon en de Geest: ik ben gedoopt !)

Dit kan ook in een lied tot uiting komen, dat de verbondenheid in de ene doop benadrukt: Liedboek 303:1,3,5, 314:3

Om praktische redenen kan men ervoor kiezen om degene die de doop bevestigde en degenen die de bevestiging van de doop ontvingen nu eerst gelegenheid te geven zich te drogen en om te kleden. In afwachting daarvan neemt een ouderling, diaken of zangleider de leiding over en leidt de gemeente in enkele liederen van lof en aanbidding, of geeft een of enkelen gelegenheid een getuigenis te geven. Er kan ook gekozen worden het nu volgende gebed om de Geest staande in het water te doen

plaatshebben, vooral als er alleen van bevestiging van de doop sprake is en niet van anderen, die

belijdenis doen.

Gebed om vervulling met de heilige Geest (onder handoplegging)

Voorganger of ouderling:

Petrus sprak op de Pinksterdag tot het volk:

Bekeert u en een ieder van u late zich dopen

op de Naam van de Here Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden,

en u zult de gave van de heilige Geest ontvangen. Want voor u is de belofte, en voor uw kinderen, en voor allen die veraf zijn, allen die de Here onze God ertoe roepen zal.

De Heer heeft ook u geroepen om zijn Geest te ontvangen en van zijn Geest vervuld te worden. Met een beroep op die belofte leggen wij u in Jezus' Naam de handen op.

Geloofsleerlingen/ degenen die bevestiging van de doop ondergingen knielen beurtelings voor de handoplegging, door de voorganger, evt. samen met een der ouderlingen.

Aanvaarding :

Voorganger:

Beloof u deze kinderen (...) van God

te ontvangen in uw midden,

te dragen in uw gebeden

en samen met hen (...), levend uit één doop,

te gaan op de weg van het Koninkrijk?

Allen: JA, DAT BELOVEN WIJ

De gemeente antwoordt met een lied van de Geest

bijv. Gezang 247 of 249 Liedboek, ELB: 146, 148, 150, 151, 152, 153, 238

of zingt een Zegen-lied toe: Psalm 134:3, 456:1,2 gewijzigd, ELB 239, 271, 444, 501

Als het gebed om de vervulling met de Heilige Geest in het water plaatshad, is dit het moment, waarop het omkleden zal plaatsvinden en de gemeente in afwachting daarvan enkele liederen van lof en aanbidding zingt of luistert naar een passend getuigenis.

>>>>> Afhankelijk van de gelegenheid kan de viering hierna voortgaan met de

GEBEDEN EN GAVEN en/of DE MAALTIJD VAN DE HEER

Het is stijlvol om degenen die belijdenis deden en/of bevestiging van de doop ontvingen te betrekken bij de voorbeden en bij de maaltijd van de Heer een ereplaats te geven.

In de Paasnacht kan de dienst ook *eindigen* met het uitdelen van het Licht, evt. door degenen die belijdenis deden en/of bevestiging van de doop ontvingen, tijdens het zingen van liederen. Zo dragen wij het Licht van Pasen getuigend naar buiten, de duisternis in.

Liederen van het Licht o.m.: Gezang 437, 483, 221 of 222 (Paasnacht!),

ELB 134, 167, 171, 173, 174, 179, 181(:1,2), 182(!) 242, 382(!), 385 (!), 387:2 390(!),

454 of 458

Bijlage 2

Doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis

De commissie heeft in haar gesprekken geconstateerd dat zij de opdracht van het moderamen in beperkte en in bredere zin kan opvatten. In het ene geval kan de beantwoording zich beperken tot de vraag of doopbevestiging zoals ze in het laatste liturgische voorstel van de werkgroep eredienst neergelegd is, theologisch wel of niet aanvaardbaar is. In het tweede geval bevat de opdracht een uitnodiging met andere voorstellen en denkrichtingen te komen. Wij hebben voor deze laatste mogelijkheid gekozen.

In dit advies worden eerst een aantal overwegingen gegeven, (I) vervolgens beantwoorden wij de vraag naar theologische aanvaardbaarheid (II) en ten laatste worden enkele verdere perspectieven ten aanzien van de doop gegeven (III).

(I) Overwegingen

- De doop is een genadehandeling die volgens het eenparig gevoelen van de christelijke kerk (*consensus ecclesiae*) eenmaal aan de gelovige voltrokken wordt. Zij ontleent haar betekenis niet aan de menselijke beleving of aan algemene behoefte aan menselijke rituelen op belangrijke momenten op de levensas, maar is primair een instelling die in het Nieuwe Testament op Christus teruggevoerd wordt. Wel heeft binnen deze instelling het menselijk antwoord en de menselijke reactie zijn legitieme plaats.

- Er dient erkend te worden dat nieuwtestamenteel gezien het doopvraagstuk complex is. Theologisch gesproken hebben volwassendoop en zuigelingendoop beide hun goed recht. Daarnaast kan worden erkend, dat er binnen het Nieuwe Testament een overwegende nadruk ligt op de doop op belijdenis en dat bekering en reiniging bij de doop hun plaats dienen te krijgen. In de huidige dooppraktijk van zuigelingendoop komt dit bekeringsaspect, dat in Romeinen 6 krachtig naar voren komt, te kort. In dat licht is de vraag om doopbevestiging te verstaan als de vraag om een dramatisch vormgegeven doopgedachtenis waarin aspecten van wederkeer, boete/biecht en reiniging meer ruimte krijgen. Een ritueel van doopgedachtenis is theologisch ten principale legitiem wanneer dat duidelijk van de doop onderscheiden wordt.

- De aarzelingen rondom een uitgebreid ritueel van doopbevestiging hebben meerdere achtergronden. Men kan vrezen dat de behoefte aan ritualisering eindeloos is en dat ook een ritueel van doopbevestiging nog niet genoeg is. Vooral beluisteren wij de vrees dat de gelijkenis met doop door onderdompeling zo groot is, dat de betrokkenen en omstanders het gebeuren als doop zullen beschouwen. Wij delen deze vrees, maar achten het niet juist om die reden deze vorm van doopgedachtenis als zodanig af te wijzen. Het is eerder raadzaam om pro-actief op te treden en de eigen dooppraktijk nogmaals kritisch te beschouwen. Tussen doop en doopbevestiging dient in woord en handeling krachtig onderscheiden te worden. Het liturgisch voorstel van de werkgroep eredienst komt aan die onderscheiding al een eindweegs tegemoet, maar nog niet voldoende.

- Het ritueel van de doopgedachtenis dient wel omschreven te zijn. Liturgische handelingen dienen dragers te zijn van een inhoud en worden gekenmerkt door een zekere soberheid en eenvoud.

- Bij een kritische beschouwing van de huidige dooppraktijk van de kerk komen wij tot de volgende opmerkingen. Allereerst, de doop is in grote delen van de kerk tot een familiefeest of geboortefeest vervaagd; de uitdijning van rituelen rondom de doop getuigen van dit familiale, antropologische aspect. Voorop staat, dat de expliciterende riten (doopkaars, doopkleed, zalving met olie) geen zelfstandige betekenis moeten krijgen en de eigenlijke doophandeling niet moeten overschaduwen. De doop als handelen van de kerk (niet van de ouders) maakt de dopeling juist tot eigendom van Jezus Christus. In zekere zin vindt er onteigening aan de familie plaats. Daarom is er reden om de doop als sacramentele handeling zelf ruimere aandacht en plaats te geven. De doop dient in zijn geestelijke 'tegendraadsheid' hersteld te worden. Aangezien het zondvloedgebed de radicaliteit en de dramatiek van de doop goed weergeeft zou dit gebed (weer) een vaste plaats bij de doop dienen te krijgen (en

juist daarom niet bij doopbevestiging). Ook in de wijze van bediening dient deze dramatiek tot uiting te komen.

- In vervolg op het voorgaande willen wij opmerken dat de manier waarop de doop in onze kerk wordt bediend te schraal is. De doop door besprenkeling is de doop zoals ze aanvankelijk aan zieken werd bediend. Het verdient daarom krachtige overweging de 'gewone' doop te herzien en als regel te vervangen door onderdompeling. Doop door onderdompeling komt niet alleen tegemoet aan de vraag van "*embodied faith*", hij is een krachtig zintuiglijk teken dat past bij wat er geestelijk aan de mens voltrokken wordt. Door de doop te voltrekken door onderdompeling, vervalt ook het bezwaar dat een doopbevestiging in feite een wederdoop suggereert. Als regel zou kunnen gelden: In een gemeente dient bij een doopbevestiging nooit meer water gebruikt te worden dan bij de doop zelf. Doopbevestiging is een actief gedenken van de doop, en in die zin presentstelling van het gedoopt zijn, nooit vernieuwing of herhaling van de doop. Doopgedachtenis, in welke vorm dan ook volvoerd, wordt niet gedaan door de kerk of dienaar, subject is de gelovige en reeds gedoopte zelf. De dienaar is degene die met woorden de kaders aangeeft, maar zelf niet aan de waterhandeling deelneemt en daarmee tevens helder onderscheid aanbrengt tussen de eens voltrokken doop en dit ritueel van gedenken. Doopbevestiging krijgt daarmee, conform aan Romeinen 6 het accent van indachtig maken, van reiniging, boete, wederkeer.

II *Theologische aanvaardbaarheid*

Het ritueel van doopgedachtenis of doopbevestiging zoals dat in het laatste voorstel van de werkgroep eredienst is aanvaard, is theologisch aanvaardbaar mits:

-de doopbevestiging duidelijk van de doop onderscheiden wordt in onderscheiden en op elkaar volgende handelingen.

-diaken en voorganger bij de doopbevestiging buiten het doopbassin blijven wanneer degene(n) die hun doop gedenkt (en) daarin afdaalt (af dalen). De doopgedenker voltrekt een waterhandeling.

Er wordt nooit meer water gebruikt dan bij de eigenlijke doophandeling zelf. Dus alleen in een gemeente waar de doop wordt voltrokken door onderdompeling is een ritueel van knielen in het water van een doopbassin denkbaar. Wanneer geknield wordt in het water stelt de gemeente doophemden ter beschikking. (In geen geval wordt badkleding gedragen)

Het 'shema Israel' wordt niet in een christelijke dienst aangeheven (in het algemeen geldt, dat er geen annexatie van Joodse rituelen dient plaats te vinden). Bij de doop hoort vanouds het Apostolicum en niet de geloofsbelijdenis van Nicea (of – congruent aan het Apostolicum: het Nicenum–Constantinopolitanum).

Waar in een gemeente wordt gedoopt door besprenkeling bekruidt de doopgedenker zich met water uit de doopvont of schept water over zijn gezicht.

III *Verdere perspectieven*

De commissie adviseert (ook kerkordelijk) uit te gaan van de volgorde doop op belijdenis – zuigelingendoop. De doop dient hersteld te worden als instelling waar op dramatische wijze de onteigening aan de machten en de toe-eigening door de drie-enige God aan de mens wordt voltrokken.

De kerk zal zich er rekenschap van moeten geven dat de ontkerstening van de Nederlandse cultuur ook iets betekent voor de vanzelfsprekendheid van zuigelingendoop. Doop is niet in de eerste plaats een antropologisch bepaald grensgebeuren (geboren worden in dit leven/ deze familie) maar opname in het lichaam van Christus en als zodanig geestelijk bepaald. De mogelijkheden die met het zintuiglijke van het sacrament zijn gegeven, zijn dienstbaar aan dit geestelijke, en in hun dienstbaarheid mogen ze ook ten volle worden benut.

De complexiteit van de interpretatie van de doop in het Nieuwe Testament brengt ons tot een theologisch gemotiveerde vraag over de houding ten opzichte van hen die zich willen laten wederdopen. De Protestantse Kerk in Nederland zal niet zelf hen 'wederdopen' die als kind de doop ontvangen hebben. Wel kan ze middels een ritueel van doopbevestiging ruimte geven aan hen die hun wederkeer, boete of reiniging uitdrukking willen geven. Tevens zal de kerk zich erop moeten bezinnen of de complexiteit van de doop in het Nieuwe Testament ook met zich meebrengt dat men

zich ruimhartig opstelt jegens hen die zich elders hebben laten 'wederdopen' en dit aan hun geweten en het oordeel Gods overlaten.

Post scriptum

De suggestie om het ritueel van de doopgedachtenis vorm te geven door middel van een voetwassing vinden wij minder gelukkig. Ten eerste is dit ritueel verbonden met de Witte Donderdag (vooral in de kloosters). Bovendien wijst de bijbelse oorsprong ervan in Johannes 13 in geen geval op de doop, maar op het wederzijdse dienstbetoon dat de volgelingen van Christus, die kwam als één die dient, elkaar dienen te betonen. Ten derde vragen wij ons af of dit ritueel voldoende tegemoet komt aan de vraag van hen die een dramatisch vormgegeven doopgedachtenis zoeken op grond van Romeinen 6.

C. van der Kooi (voorz.)
M. Barnard
H.W. de Knijff

Bijlage 3

Door water en Geest, doopgedachtenis,- en bevestiging

1. Wat vooraf ging

(...) zie hiervoor de notitie van het moderamen

2. Besluit Werkgroep Eredienst

De Werkgroep Eredienst van de Protestantse Kerk in Nederland, in vergadering bijeen op 27 mei 2008,

Kennisgenomen hebbende

- 1) van het voorstel van het Evangelisch Werkverband *Verbond vernieuwen, Doop bevestigen*,
- 2) van het advies van de Commissie Doopbevestiging, ingesteld door het Moderamen GS,
- 3) van de reactie vanuit de Wereldraad van kerken en
- 4) gesproken hebbende met leden van de Commissie Doopbevestiging,

Overwegende:

- 1) dat er een grote spanning is tussen het dogma van de eenmaligheid van de doop aan de ene kant en de beleving aan de andere kant;
- 2) dat ook in de internationale oecumene de doop, als element van geloofsgroei, opnieuw in discussie is, waarbij klassieke posities van de historische kerken in gesprek worden gebracht met ontwikkelingen in o.a. evangelicale kring, de Pinksterbeweging en jonge kerken in Afrika (African Instituted Churches);
- 3) dat het EW te prijzen is in zijn zorg om mensen die zoeken naar vormen waarin hun levensvernieuwing in het midden van de gemeente zichtbaar wordt;
- 4) dat de PKN, in aansluiting bij de oecumenische liturgische praxis, pastorale wegen wil wijzen en liturgische vormen zoekt om deze levensvernieuwing ritueel te markeren,

spreekt uit:

- 1) dat er een intensief gesprek in de breedte van de Kerk moet komen over de aanbeveling dat de zuigelingen- of kinderdoop bediend zal worden door onderdompeling, c.q. begieting;
 - a) dat bij de doop het Apostolicum zijn wezenlijke plaats heeft;
 - b) dat hierbij de dopeling een doopkleed draagt of aankrijgt na naakt gedoopt te zijn;
- 2) dat de Werkgroep Eredienst haar liturgische kennis graag zal inbrengen in dit gesprek;
- 3) dat doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis of –bevestiging aanvaardbaar is onder de volgende voorwaarden:
 - a) de doopbevestiging wordt duidelijk van de doop onderscheiden in afzonderlijke op elkaar volgende handelingen.
 - b) de waterhandeling wordt voltrokken door de doopgedenker zelf;
 - c) in een gemeente wordt bij een doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis nooit meer water gebruikt dan bij de doop in die gemeente;
 - d) waar in een gemeente wordt gedoopt door besprenkeling, bekruist de doopgedenker zich met water uit de doopvont;
 - e) waar in een gemeente gedoopt wordt door begieting, kan de gedenker water over zijn gezicht scheppen;
 - f) waar in een gemeente de mogelijkheid van doopbevestiging door onderdompeling geboden wordt, kan de gedenker zichzelf onderdompelen. Diaken en voorganger blijven hierbij buiten het bassin. Alleen de gedenker daalt hierin af en dompelt zich onder. *)

en deelt haar besluit mee aan het moderamen GS

*) Drie leden van de werkgroep kunnen zich niet vinden in deze handeling van onderdompelen. Deze handeling lijkt te veel op een herhaling van de eenmalige doop die reeds is bediend. Daarmee is de schijn van overdoop te zeer aanwezig en is deze handeling voor hen onaanvaardbaar.

3. Proeve van een liturgie?

Er is door de werkgroep uitvoerig nagedacht over het belang van het op dit moment leveren van een proeve van liturgie voor de doopbevestiging als vorm doopgedachtenis ten behoeve van de septembervergadering van de synode. De werkgroep is van mening dat het in de synodebijeenkomst zou moeten gaan over de algemene achterliggende en zeer diepgravende vragen zoals die ook door de commissie doopbevestiging zijn verwoord. Een uitgewerkt liturgievoorstel zou de aandacht daar teveel van af kunnen leiden. Wel zou het goed zijn dat er een grof raamwerk als illustratie zou zijn waarin allerlei mogelijke liturgische vormen van (rituelen voor) levensvernieuwing, *waaronder* doopbevestiging als vorm van doopgedachtenis. Zo'n raamwerk zou dan later gebruikt kunnen worden bij de concretisering van een of meer modellen. U treft het hier onder punt 4 aan.

4. Doopgedachtenis, doopbevestiging

Wanneer een gedoopt lid van de Kerk gedurende zijn/haar leven de sterke behoefte gevoelt om op enigerlei wijze vorm te geven aan een ingrijpende levensvernieuwing, en dat te doen door gedachtenis aan en bevestiging van de kinderdoop, en te getuigen van de ervaring dat hij/zij in Christus Jezus levend is voor God (Rom.6,11), dan zijn hiervoor de volgende mogelijkheden in de PKN:

Orden van dienst voor de openbare en huiselijke eredienst

1. Doopgedachtenis in de Paasnacht

Orde van dienst volgens DB I, p. 139 – 143

In het bijzonder kan hier ruimte worden gegeven aan één van de doopgedenkers, die een kort getuigenis kan geven. Ook in de voorbede kan iemand met name worden genoemd.

2. Openbare belijdenis van het geloof

Orde van dienst volgens DB II, p. 129 – 143

Zelfde persoonlijke aandacht als onder 1.

3.1. Orde voor doopbevestiging en gedachtenis (in de kerk)

Nieuwe orde van dienst, gebaseerd op de structuur van DB II Orden 1 en 2.

Zie hieronder Orde 3.1 (blz. 5 en 6).

Met een aanvullende waterhandeling door wie doopbevestiging verlangt zelf:

In een gemeente die doopt door besprenkeling: bekruising met water

In een gemeente die doopt door begieting: water over gezicht / hoofd.

3.2. Openbare doopbevestiging en -gedachtenis (in een zwembad of bij een doopbassin)

Nieuwe orde van dienst, gebaseerd op de structuur van DB II Orden 1 en 2.

Zie bijgevoegde Orde 3.2 (blz. 7 en 8).

Dit vindt plaats in een gemeente die doopt door onderdompeling bij de kinderdoop.

4. Huiselijke eredienst als Dienst van boete en verzoening

Orde van dienst volgens DB II, p. 366 – 371.

Liederen in deze vieringen

In alle aangeboden Orden kan gezongen worden:

Bijv. LBK: Psalm 26: 1,3,5 ; Psalm 32: 1,2,3; Psalm 40:1,4; Psalm 84: 3,4,6;
Psalm 139:1,2,14.

Gez.7: 1,4; Gez. 20: 1,4; Gez. 51; Gez. 210, 217, 221 vs 2; Gez. 247;

Gez.339 en 343,344,345; Gez.455; Gez. 463; Gez. 485.

Bijv. ELB: Lied 8; Lied 84(!) of 282; Lied 86; Lied 226; Lied 376;

Lied 382, 387, 388, 393; Lied 385 (in de Paasnacht)

Bijv. een belijdende liedcyclus LBK 446:1,2; ELB 80; 446:3,4,5; 80 refr; 446:6,7

5. Tot slot

De werkgroep hoopt dat deze notitie tegemoet komt aan het verlangen van hen die om doopbevestiging vragen en breed herkenbaar zal blijken te zijn in de synode en heel de kerk. Zij hoopt op een vruchtbare discussie in de synode.

Drs P.M. J Hoogstrate,
voorzitter

C. Breunese,
secretaris

3.1 Orde voor doopbevestiging en gedachtenis (in de kerk)

(Handreiking ten behoeve van de beeldvorming)

Een aparte viering begint met een openingsgebed of een opening als bij een morgen- middag- of avondgebed; de doopbevestiging kan ook plaatsvinden in het kader van een viering in de Paasnacht, een belijdenisdienst of als onderdeel van een andere eredienst, na de dienst van het Woord.

PSALM 42

De diaken opent de doopvont en giet er water in

Broeders en zusters, wij zijn hier bij elkaar rondom het water van de doop, omdat wij samen als gemeente onze doop willen gedenken, onze doopbeloften willen vernieuwen. en omdat een lid (enkele leden) van de gemeente heeft (hebben) gevraagd om de bevestiging van hun doop. We stellen hem/haar/hen aan u voor:

N en N (voornaam en familienaam)

en vragen hem/haar/hun

Wilt u de doop, die u eenmaal is bediend, en alles wat God u daarin beloofd heeft, aanvaarden en beamen?

zij antwoorden:

Ja, ik aanvaard en beaam mijn doop van harte.

Waarom verlangt u naar de bevestiging van uw doop?

>>> Hier kunnen zij zelf een kort getuigenis geven
over wat hun beweegt tot deze doopbevestiging <<<

Licht: *Zij ontsteken nu hun doopkaars aan de Paaskaars*

GEBED *Staande bij de doopvont*

LEZING UIT DE BIJBEL ***Romeinen 6 : 1-11***
Deze lezing kan ook de tekst van de verkondiging zijn.

AFWENDING EN TOEWENDING (vgl. Dienstboek II blz. 130, 136)

Jullie, die vandaag je doop wilt beamen en doen bevestigen en u allen, die uw doop wilt gedenken...

Wilt u zich afwenden van alle kwaad, van alles wat Gods wil weerstaat?
En wilt u zich toewenden naar Christus en naar zijn Rijk dat komt?
JA, DAT WIL IK

GELOOFSBELIJDENIS (vgl. Dienstboek II blz. 131, 137)

Schaamt u er dan niet voor Jezus te belijden als Messias en Redder en stemt samen in met de belijdenis van de kerk de eeuwen door:

Apostolische Geloofsbelijdenis, samen uitgesproken of gezongen

De gemeente gaat hierna weer zitten

DOOPBEVESTIGING

De voorganger nodigt nu de mensen aan wie de doop bevestigd zal worden naar de doopvont

Waterhandeling: *de voorganger gaat bij de doopvont staan met degene die gevraagd heeft om doopbevestiging ; de voorganger zegt:*

N als kind / eens ben je gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Vandaag bevestigen wij: Je bent met Christus gestorven en begraven.....

*...op dit moment knielt N. bij de doopvont en **bekruist** zijn/haar voorhoofd met water uit de doopvont.*

Of, in een gemeente waar ook de doop door begieting wordt bediend:

*...op dit moment knielt of buigt N. zich over de doopvont, schept water en **giet het over** zijn/haar hoofd / gezicht.*

als hij/zij opstaat, zegt de voorganger:

....je bent met Christus verrezen, je mag met Hem leven als een nieuw mens, elke dag die Hij je geeft.

Deze woorden worden bij elk die doopbevestiging ontvangt herhaald

Bekleding:

Een wit gewaad kan worden aangereikt aan elke gelovige die van het water komt

Als het witte kledingstuk door hen is aangetrokken zegt de voorganger:

Jullie hebben de oude mens met zijn leefwijze uitgetrokken.

Jullie hebben als nieuwe kleren de nieuwe mens aangetrokken, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn Schepper. (Colossenzen 3:9,10)

ZEGEN **onder handoplegging** voor wie doopbevestiging ontving

DOOPGEDACHTENIS

Allen die gedoopt zijn, u bent van harte uitgenodigd om naar voren te komen en uw doop te gedenken Zingen, tijdens de doopgedachtenis (zichzelf bekruisen met doopwater), ELB 84, telkens herhaald

OPDRACHT

Romeinen 6 : 11 t/m 14

Dankgebed

Loflied en Zegen

3.2 Openbare doopbevestiging en -gedachtenis (in een zwembad of bij een doopbassin)

(Handreiking ten behoeve van de beeldvorming)

Een aparte viering begint met een openingsgebed of een opening als bij een morgen- middag- of avondgebed; de doopbevestiging kan ook plaatsvinden in het kader van een viering in de Paasnacht, een belijdenisdienst of als onderdeel van een eredienst, na de dienst van het Woord.

De doopbevestiging kan gevierd worden met onderdompeling waar een gemeente in haar (kinder-)dooppraktijk ook de *doop* door onderdompeling kent.

PSALM 42

De diaken opent de doopvont en giet er water in

Broeders en zusters,

Wij zijn hier bij elkaar, omdat wij samen als gemeente onze doop willen gedenken, onze doopbeloften willen vernieuwen. en omdat een lid (enkele leden) van de gemeente heeft (hebben) gevraagd om de bevestiging van zijn/haar/hun doop. We stellen hem/haar/hen aan u voor:

N en N (voornaam en familienaam)

en vragen hem/haar/hun

Wilt u de doop, die u eenmaal is bediend, en alles wat God u daarin beloofd heeft, aanvaarden en beamen?

zij antwoorden:

Ja, ik aanvaard en beam mijn doop van harte.

Waarom verlangt u naar de bevestiging van uw doop?

>>> Hier kunnen zij zelf een kort getuigenis geven
over wat hun beweegt tot deze doopbevestiging <<<

Licht: *Zij ontsteken nu hun doopkaars aan de Paaskaars*

GEBED *Bij voorkeur staande bij het doopbassin/het waterbad*

LEZING UIT DE BIJBEL ***Romeinen 6 : 1-11***

Deze lezing kan ook de tekst van de verkondiging zijn.

AFWENDING EN TOEWENDING (vgl. Dienstboek II blz.130, 136)

Julie, die vandaag je doop wilt beamen en doen bevestigen en u allen, die uw doop wilt gedenken...

Wilt u zich afwenden van alle kwaad, van alles wat Gods wil weerstaat?

En wilt u zich toewenden naar Christus en naar zijn Rijk dat komt?

JA, DAT WIL IK

GELOOFSBELIJDENIS (vgl. Dienstboek II, blz.131, 137)

Schaamt u er dan niet voor Jezus te belijden als Messias en Redder

en stemt dan samen in met de belijdenis van de kerk de eeuwen door: *(gemeente staat op)*

Apostolische Geloofsblijdenis, samen uitgesproken of gezongen

De gemeente gaat hierna weer zitten

DOOPBEVESTIGING

Nu neemt de diaken water uit de doopvont , loopt naar het waterbad en giet het water daarin langzaam uit. Daarmee leggen we een duidelijke relatie tussen de (kinder-)doop die aan de doopvont plaats had en de waterhandeling van de doopbevestiging, die van daaruit betekenis ontvangt.

*De voorganger nodigt nu de mensen aan wie de doop bevestigd zal worden naar het waterbad
NB Zij dragen daarbij een wit doopkleed.*

Waterhandeling:

*Daarna gaat de voorganger bij de doopvont staan, in geval van onderdompeling **bij (niet in) het bad**, en degene wiens doop bevestigd wordt zal in geval van onderdompeling **zelf in het bad gaan staan**; **de voorganger zegt:***

**N als kind / eens bent u gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
Vandaag bevestigen wij: U bent met Christus gestorven en begraven.....**

(in een gemeente waar ook de doop door onderdompeling bestaat:)

*...op dit moment buigt/knielt N. in het water
en **dompelt** zichzelf met het hoofd onder water, of overgiet zichzelf ermee,
om daarna weer uit het water op te staan ...*

als hij/zij omhoog komt, zegt de voorganger:

....u bent met Christus verrezen, u mag met Hem leven als een nieuw mens, elke dag die Hij u geeft.

Deze woorden worden bij elk die doopbevestiging ontvangt herhaald.

*Als zij uit het water komen, zullen zij zich drogen en omkleden op een afgezonderde plaats.
Intussen kan de gemeente enkele liederen zingen, die op de gedachtenis van de doop betrekking hebben.*

Bekleding:

Als ze terugkomen van het omkleden zegt de voorganger:

Jullie hebben de oude mens met zijn leefwijze uitgetrokken.

Jullie hebben als nieuwe kleren de nieuwe mens aangetrokken, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn Schepper. (Colossenzen 3:9,10)

ZEGEN **onder handoplegging** voor wie doopbevestiging ontving

DOOPGEDACHTENIS

Allen die gedoopt zijn, u bent van harte uitgenodigd om naar voren te komen en uw doop te gedenken
Zingen, tijdens de doopgedachtenis (zichzelf bekruisen met doopwater), ELB 84, telkens herhaald

OPDRACHT

Romeinen 6 : 11 t/m 14

Dankgebed

Loflied en Zegen

Bijlage 4

DOOPGEDACHTENIS BINNEN DE LUTHERSE TRADITIE

De bijgevoegde notitie valt in twee delen uiteen: de inleiding en de traditie van doopgedachtenis in luthers Nederland. De inleiding is de letterlijke vertaling van de inleiding van de uitgave van de VELKD over doopgedachtenis. Op een beknopte wijze beschrijft ze het wezen van de doop, haar betekenis en haar plaats in de oecumene. Het tweede deel beschrijft in het kort de introductie van de doopgedachtenis in de lutherse gemeenschap. Er zijn wellicht parallellen te trekken binnen de hervormde en de gereformeerde traditie. Daarnaast geeft het de opzet van de meest gebruikte liturgievorm van de doopgedachtenis weer.

Doopgedachtenis, een bijdrage van de evangelisch-lutherse synode

Inleiding

Geen mens heeft zichzelf het leven gegeven. Wij hebben het aan anderen te danken, het werd ons geschonken.

Geen mens kan het leven vanuit zichzelf behouden. Wij hebben lucht nodig om te ademen, voedsel voor het lijf, mensen, waar wij mee leven. Wij leven niet vanuit onszelf.

Ook het leven van een christenmens heeft niemand vanuit zichzelf. Ons geloof is een geschenk van God.

De blijvende basis voor ons bestaan als christen is in de doop vastgelegd, doordat deze ons met de gekruisigde en opgestane Christus verbindt. In zijn doop wordt de individuele mens met het onbeperkte 'Ja' van de liefde van God eenmalig en tastbaar toegesproken.

In het gewone leven van de christenen speelt de doop niet altijd een duidelijk waarneembare rol. De meeste mensen kunnen zich hun eigen doop niet vanuit de eigen beleving herinneren. Daarom is het goed wanneer wij de doop en haar betekenis steeds weer bewust gedenken. Daarin ligt de grote kans ons de geestelijke basis van het geloof te herinneren, die niet verleden is. Wij dopen in de naam van Jezus Christus, die zijn tegenwoordigheid heeft beloofd tot het einde van de wereld. Als 'zichtbaar woord' van de liefde van God is de doop ook nu een sacrament vol werkzame kracht.

De doop heeft een basale en onverwoestbare betekenis. Zij heeft echter geen magische werking, maar doelt op ons geloof en ons leven als christen. Beiden horen onverbrekkelijk bij elkaar. Maarten Luther heeft het geloof als een 'dagelijks kruipen uit de doop' beschreven en zoals bekend, wanneer hij in aanvechting was, 'ik ben gedoopt' voor zich op tafel geschreven. Ook wanneer de christelijke tradities voor sommige mensen vreemd geworden zijn is de bereidheid van kerkleden, om het eigen kind te laten dopen, nog steeds vrij hoog. Hoe verschillend de verwachtingen van de mensen ook mogen zijn zien de meeste mensen hierin een belangrijke stap voor de levensweg van hun kind onder de bescherming van God en in de gemeenschap van de kerk. Er ligt een grote missionaire kans in de mogelijkheid om ook later steeds weer de doop, die voor mensen een belangrijke rol speelt, te gedenken.

In onze kerk praktiseren wij uit overtuiging de doop aan kleine kinderen. Daarom staat de kerk in een bijzonder grote verantwoording ten opzichte van alle gedoopten. Het is een belangrijke mogelijkheid en een taak om regelmatig de doopgedachtenis te vieren.

Dat kan in de preek gebeuren, waarmee de betekenis van de doop steeds weer benadrukt zal worden. Ook is het goed om de doop te gedenken in liturgische vormen in de eredienst. Wij herinneren de doop niet alleen in gedachten, maar wij vieren de gedachtenis.

De doop zelf is een sacrament, dat woord en teken verbindt. Daarom is het zinvol om ook de gedachtenis aan de doop voelbaar te vieren. Daarvoor bieden de symbolen van de doop goede mogelijkheden. Allereerst in het water, en verder in het teken van het kruis, de doopkaars, de naam en de hand.

De doop is het sacrament, dat alle christelijke confessies verbindt. Zij heeft daarom een bijzondere oecumenische betekenis. Daarom is het een goede gelegenheid om de doopgedachtenis in oecumenische diensten te vieren. Maar ook in de protestantse eredienst zullen de gedoopten van alle kerken tot gezamenlijke gedachtenis worden uitgenodigd.

Traditie van de doopgedachtenis in de Evangelisch-Lutherse Kerk in Nederland

A Introductie van de doopgedachtenis

Met de vereniging van de twee lutherse kerken in Nederland in 1952, de Hersteld Lutherse Kerk en de Evangelisch-Lutherse Kerk, tot de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden begon ook een nieuwe fase in de vieringen van de erediensten. In 1955 werd een nieuw liedboek uitgegeven, dat nauw aansloot bij het liedboek dat de 'Evangelische Kirchen' in Duitsland gebruikten. Naast een grote liederenschat bevatte dit liedboek een uitgewerkte liturgie voor de eredienst. Het uitgangspunt was de driedeling van: voorbereiding, dienst van het woord en de sacramentsdienst. Nieuw waren onder andere de gezongen onderdelen van de liturgie. In betrekkelijk korte tijd werd dit nieuwe liedboek en de liturgie voor de eredienst door alle lutherse gemeenten aanvaard en gebruikt. Deze verandering op het gebied van de eredienst voedde de nieuwsgierigheid en de openheid voor verdere liturgische vormen. Zo vond tien jaar later de Paasnachtviering ingang in alle lutherse gemeenten. De paasnachtviering was oorspronkelijk de doopnacht bij uitstek, zij was de climax van de doopcatechese. In de tiende eeuw verschoof deze viering naar de zaterdagmorgen. Pas in 1951 maakte paus Pius XII er weer een nachtviering van voor de hele Rooms-katholieke Kerk. Maar deze herintroductie van de Paasnacht stimuleerde een herbezinning van de vieringen in de Stille Week ook binnen de Protestantse kerken. De IKON heeft de eerste Paasnachtviering uitgezonden. Er werd veel aandacht aan deze vorm van vieren besteed. In het bijzonder de viering die Oosterhuis ontwierp had veel invloed. Vele evangelisch-lutherse gemeenten introduceerden de Paasnachtviering. In opdracht van de evangelisch-lutherse synode werd er een handleiding uitgegeven die zowel achtergronden als ook de gang van de Paasnachtdienst beschreef en teksten leverde. Een vast onderdeel van deze liturgie is de viering van de doopgedachtenis. Sinds meer dan dertig jaar gedenken lutherse gemeenteleden elk jaar in de Paasnacht dat zij gedoopt zijn in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Naast de symboliek van de Paaskaars, die de donkere kerk verlicht en waaraan de kerkgangers hun eigen Paaslicht ontsteken, werd juist de viering van de doopgedachtenis sterk beleefd.

B De doopgedachtenis

De liturgie van de doopgedachtenis is als volgt beschreven:

Na het zingen van psalm 42 en het lezen van Rom.6,1-6 kan er (eerst) gedoopt worden. In elk geval wordt de doopgedachtenis gevierd.

“Bij de doop of doopgedachtenis wordt gezamenlijk hardop de apostolische geloofsbelijdenis gezegd, daarna zingt men een dooplied, zoals gez. 337 of 338, waarin het zondvloedgebed - zowel in Luthers Taufbüchlein als in het Gereformeerde doopformulier aanwezig - doorklinkt. Het is zeer wel mogelijk op deze plaats in de dienst nieuwe lidmaten te bevestigen.”

Deze nog zeer bescheiden doopgedachtenis is later uitgebreid. Vaak worden deze woorden verbonden met een ritueel, waarbij men het water uit het doopvont aanraakt, of een kruis slaat. Deze opzet is meegenomen in het Dienstboek, een proeve (zie p.142v).

In de recent verschenen uitgave van de Vereinigte Evangelisch-Lutherischen Kirchen in Deutschland (VELKD) over de doopgedachtenis zijn meerdere voorbeeldliturgieën gegeven hoe de gemeente in verschillende zettingen, op verschillende tijden (dus niet alleen in de Paasnacht) de doop kan gedenken.

Geen enkele van de voorbeelden van de doopgedachtenis viert deze met een doopherhaling.

Het ritueel herinnert en het raakt. Daarmee blijft het grote Ja van God in je doop gegeven overeind. Deze toezegging wordt nooit gerelativeerd of geïnfleteerd. Er groeide een hernieuwd besef van de verbinding tussen je eigen doop en Pasen. De brandende paaskaars naast de doopvont in elke doopdienst is eveneens een belangrijk element en een direct gevolg van deze ontwikkelingen.

Hierbij staan wij als gemeenten en kerk in een traditie die teruggaat tot de allereerste tijd van het christendom.